

EREDETI
RANSOMES, HEAD & JEFFERIES

GROSSMANN J.
Váci körút 76-ik szám alatt **BUDAPEST** az osztr. államvaspálya közelében.

Eredeti Hofherr   Eredeti Mayer   Eredeti Jefferies

A Franklin-Társulat magyar irodalmi intézet kiadásában Budapesten (egyetem-utca 4-ik szám) megjelent és minden könyvárusnál kapható:

A Kisfaludy-társaság évlapjai.
Uj évfolyam.
TIZENÖTÖDIK KÖTET.
1879/80.
Ára kemény kötésben 3 forint.

TARTALMA: Hivatalos közlemények 1879/80. — Szilágyi István. Gróf Teleki József verseiből. — Hegedűs István Euripides és Goethe Iphigeniája. — Dux Adolf. Kisfaludy Károly levele Csapó Dánielhez. — Csiky Gergely. Az angol Bánk-bán. — Mukányi (székfoglaló). — Bachat Dániel. Szládkovics András Detrán című költeményéről. (Székfoglaló). — György Vilmos. Székács József emlékezete. — Lévay József. A muzsák boszúja. — Abonyi Lajos. Az ujjas mándli. — Arany János. Éjfélti párba.

TANITÓK KÖNYVTÁRA.
Szerkesztik
Dr. KISS ARON és PÉTERFFY SÁNDOR.

I. füzet.
Gyakorlati tanítások
az 1868-iki XXXVIII. és az 1879-iki XVIII. t.-cikknek értelmében készült
népiskolai tantervek.
Ára füzve 80 kr.

II. füzet.
NYELVTUDOMÁNYI ÉRTEKEZLETEK.
Ára füzve 60 kr.

III. füzet.
A magyar népiskolai tanítás története.
I. Füzet. Ára füzve 1 frt 20 kr.

Magyarhon első, legnagyobb és legjobb hírnevű óraüzlete

Brauswetter János
Szegeden
m. k. szab. chronometer és műórás, feltalálója az első egyedüli kulcs nélkül felhuzható remontoir inga-óráknak stb. Tulajdonosa számos első rendű érem és díszokmányoknak.

Órák részletfizetésre
10 évi jótállás mellett

Arany és ezüst zsebórák, ugy kulcs nélküli inga-órák (saját szabadalmazott találmányom szerint), továbbá minden egyéb nemű órák és ezüst óralánczok előnyös részletfizetési feltételek mellett.
Képes árjegyzékek kívánatra bérmentve.
Levélbeli megkeresésekre pontosan válaszoltatik.

Magyarhon első, legnagyobb és legjobb hírnevű óraüzlete

A. FRANKLIN-TÁRSULAT
magyar irodalmi intézet kiadásában Budapesten (egyetem-utca 4-ik szám) megjelent és minden könyvárusnál kapható:

DÖNTVÉNYTÁR.
A magyar királyi Curia semmitőszéki és legfőbb ítélőszéki osztályának elvi jelentőségű **HATÁROZATAI.**
Kiadja: **a „JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY” szerkesztősege.**

Az eddig megjelent évfolyamok:

I. évfolyam egybefüzetve ... 2 frt	XIV. évfolyam ára füzve ... 2 frt
II. évfolyam ára füzve ... 2	XV. évfolyam ... 2
III. évfolyam ... 2	XVI. évfolyam ... 2
IV. évfolyam ... 2	XVII. évfolyam ... 2
V. évfolyam ... 2	XVIII. évfolyam ... 2
VI. évfolyam ... 2	XIX. évfolyam ... 2
VII. évfolyam ... 2	XX. évfolyam ... 2
VIII. évfolyam ... 2	XXI. évfolyam ... 2
IX. évfolyam ... 2	XXII. évfolyam ... 2
X. évfolyam ... 2	XXIII. évfolyam ... 2
XI. évfolyam ... 2	XXIV. évfolyam ... 2
XII. évfolyam ... 2	XXV. évfolyam ... 2
XIII. évfolyam ... 2	XXVI. évfolyam ... 2

Tárgymutató
a DÖNTVÉNYTÁR
(magyar királyi Curia semmitőszéki és legfőbb ítélőszéki osztályának elvi jelentőségű határozatai.)
I—XV. folyamához.
Szerkesztették: **Dr. DÁRDAY SÁNDOR, Dr. GALLU JÓZSEF, ZLINSZKY IMRE.**
XVI—XXV. folyamához.
Szerkesztette **Dr. DÁRDAY SÁNDOR.**
Egy-egynek ára füzve 2 frt 80 kr. — Angolvászonba kötve 3 frt 60 kr.

Közlési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és / egész évre 12 frt
POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt: / félévre ... 6 *
Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG: / egész évre 8 frt
félévre ... 4 *
Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK: / egész évre 6 frt
félévre ... 3 *
KIRALMI előfizetésekhöz a postai postai megjelölt viteldij is eszolandó.

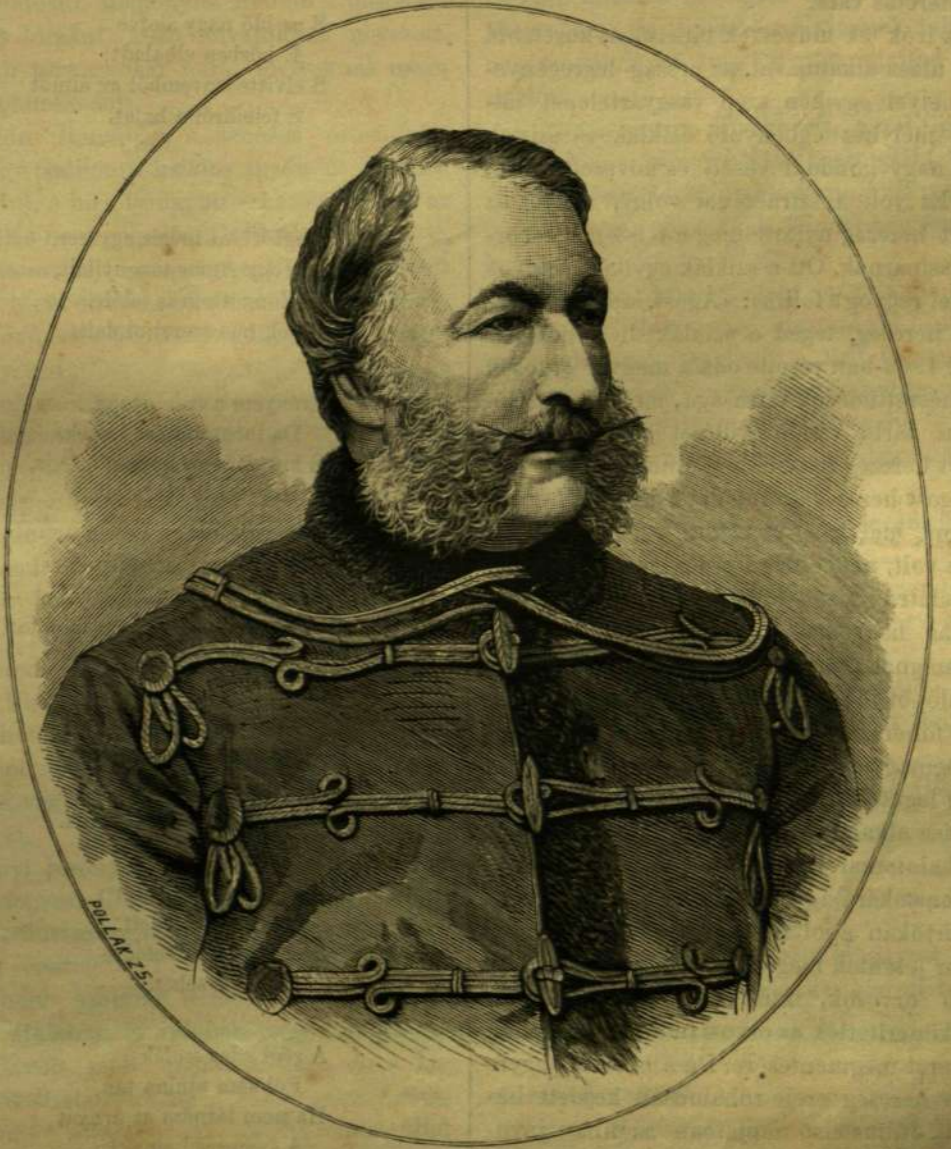
31-ik szám 1881.   BUDAPEST, JULIUS 31.   XXVIII. évfolyam.

KOBURG ÁGOST HERCZEG.
(1818—1881.)
AMINEK bekövetkezésétől hetek óta tartotunk, csakugyan bekövetkezett: József főherczeg apósa, Magyarország legelőkelőbb főurainak, legnagyobb birtokosainak egyike, a legtöbb európai uralkodóház rokona, Szász-Koburg-Koháry Ágost herczeg, a bőkezű jeltető, a szépművészetek, jótékonyági czélok, kultúrőrkévések nagylelkű pártolója kisenvedett. Betegségének hire több hét óta tartá aggodalomban nagy kiterjedésű rokonságát s még számosabb tisztelőit, a lapok rendszeren közölték állapotáról a bulletineket, melyek között egy némelyik már fölgöygyülésára reményt költött, midőn végre e hó 27-én virradóra a sürgöny meghozta a leverő gyászhirot, hogy a beteg kisenvedett.

Az elhunyt herczeg unokája volt a forradalmi háboruk alatt ismeretes Koburg tábornoknak, ki ellen a franczia terroristák valószínű hajtóvadászatot tartottak. Ágost herczeg atyja, Ferdinánd Ágost, a dugszadag magyar mágns Koháry Ferencz József leányát, Antóniát vevé nőül, s e házasság tevő őt magyar honpolgárrá. Kohárynak ugyanis nem levén fiu ivadéka, királyi adománynyal nyert nagyterjedelmű uradalmainak a koronára kellett volna visszazállani. Ferencz király azonban engedélyt adott, hogy Koháry fiának fogadhassa vejét, birtokait reá hagyhassa, s Koburg a Koháry nevet is fölvegye, a mi által a Koburg-család ezen ága egyike lön Magyarország legvagyonosabb mágns-családainak.

tén veje volt Lajos Fülöpnek, politikai indokból nem utasithatta vissza a hatalmas szomszéd nagylelkűködését, de Koburg herczeg nem fogadta el a franczia császár e kegyelem morzsáit. A mai köztársaság aztán visszaadta neki is neje birtokait.

Ágost herczeg az osztrák hadseregben vezérőrnagy rangot viselt s az osztrák urak házának 1867 óta örökös tagja volt. Ő volt elnöke a bécsi művész egyletnek is, s igen sokat tett a művészet ápolására, melyben kiváló ismeretekkel bírt. Jövedelmeinek tekintélyes részét költé képek vásárlására és gyermekei nevelésében is az a czél vezette, hogy bennök a szép iránti érzeket kifejtsé s a tudományok iránt kedvet csepegtesen. A nevelőkkel és tanárokkal versenyt fűrkészte gyermekei hajlamait és tehetségeit s aggodalmas gondossággal vezette a nemes irányban. «Ha gyermekeim megtalálják a tudományok valamely ágában az igazi nemes élvezetet, nem gondolnak majd az u. n. nagyuri passziókkal, melyek csak kárukra válnának», — ez volt irányelve. Így lön legidősb fiából, Fülöp herczegből alapos numizmatikus, kinek ma már nagyhirű éremtani gyűjteménye van, s így lön másik fia, Ferdinánd, már zsenge

KOBURG ÁGOST HERCZEG.

ifjú korában a legnevezetesebb ornithológok egyike, kinek eleven madárgyűjteménye páratlan tán az egész világban. Hogy Klotild főhercegnő, József főhercegünk neje, mily szép sikerrel műveli maga is a szép-művészeteket, s azok közt kivált a rajzot és festészetet, arról a «Vasárnapi Ujság» olvasóinak is alkalmá volt már meggyőződhetni ama művészi felfogásu és kivitelü rajzokból, melyeket e lap az alsóthi park ismertetése alkalmából a fenséges asszony eredeti fölvételei után közölt.

A legbensőbb szeretet köteléke csatolta Ágost herceget nejehez, s vele kötött házasságból származott gyermekeihez: Fülöphöz, a magyar honvédtábornokhoz, a királyi sógorához, Ágosthoz, a braziliai tengernagyhoz s II. Pedro braziliai császár vejéhez, Ferdinánd huszárfőhadnagyhoz, Klotild főhercegnőhöz és Amáliához, Miksa bajor királyi herceg nejehez, kik most benne szeretett atyjukat gyászolják.

Mint gazda is a legkitünőbbek egyike volt az elhunyt herceg az egész monarchiában. Birtokai a legvirágzóbb mintagazdaságok, melyekben a gazdaság és mezőgazdasági ipar, a marhatenyésztés, az erdőművelés minden ága példányosul van berendezve. Ő maga a lehető egyszerűen élt s a sport nemei között leginkább a vadászatnak hódolt. Gömri és szepes megyei gyönyörű erdeiben csinos vadaskastélyokat épített s nyarankint gyakran meglátogatta, leginkább a nyír- és süketfajd, valamint rőt vad vadászatok idején. Az u. n. noble passió-k iránt nem volt érteke, arra sokkal komolyabb véralkatu volt. Tisztjei és cselédsége iránt, noha vasfegyelmet tartott fönn köztük, mindig kegyes és jóságos vala s nem egy siratja most köztök benne legnagyobb jöltevéjét. Hogy azok is mily szeretettel és hűséggel ragaszkodtak hozzá, mutatja az, hogy pl. lovászmestere 45, bécsi palotájának kapusa 38 év óta állt szolgálatában. Jótékonyága, mely minden nemes czélra folyvást nyitva tartá erszényét, általánosan ismeretes vala.

Az írók és művészek társasága, közelebbi kirándulása alkalmával, az ország legregényesebb helyei egyikén szép vasgyártelepet látathatott, melyhez égbenyuló sziklák és szirtek között nagy gonddal vésett és kövezett mű-ut vezet. Ez volt a sztraczenai völgy, melyet az elhunyt herceg nyitott meg a felső-magyarországi vasiparnak. Ott a sziklák egyikén aranyos betűkkel ragyog a fölírás: «Ágost, szász-koburgothai herceg, téged e sziklák dicsérnek.» A fölírás 1863-ban vésette oda a magyar orvosok és természetudósok társasága, mely akkor Gömörben tartá vándorgyűlést s melynek az elhunyt herceg tiszteletbeli elnöke volt.

Ágost herceg szeretettel csüggött Magyarországon, melyben 28 □ mfd területre nyuló birtoka volt, nagyobbára erdősegek, a szakértőt is bámulatra ragadó kövezett utakkal, melyek hatalmas hegyeken kigyóznak fölfelé s Magyarországnak maig is legjobb kö-utjai. Legidősb fiát, Fülöpöt jó magyarnak nevelte, ugyszint Klotild főhercegnőt is, ki férje oldalán az ország legmagyarabb asszonyává vált. Az öreg herceg legutóljára a trónörökös pár budapesti látogatása alkalmával jelent meg a fővárosban s ez alkalommal hűtötte meg magát annyira, hogy nemsokára ágyba szegé betegsége. Ebenhali birtokán ápolták, hol családja tagjai is többször jelentek meg betegágya körül. A legjelesebb orvosok, mint Bamberger, Duchek, Braun kimerítették az orvosi tudomány minden segédserét megmentésére. De a betegség egyre nőtt s a herceg ereje rohamosan kezdett hanyatlani. Julius első napjaiban azonban javulás állott be s már megmentését lehetett reményleni, midőn egyszerre sokkal nagyobb

mértékben tért vissza a tudóba s e hó 27-én, mint jelentik, a katasztrófa bekövetkezett.

A részvét, melylyel a nemzet József főherceg családjá fájdalmában osztozik, mély és őszinte.

AGGLEGÉNY-DALOK.

Szép, eszöndes nyári éj van,
Hold és csillag ragyog,
Szélid fényük berezgi
A szomszéd ablakot.

Lobogó csipke-függöny
Van az ablak megett,
Rajta rajzolva látok
Csodás árnyképeket.

Egy nő s egy férfi árnya
Egymásra rátapad, —
Ah, szinte álthalalom
A hangos csókokat.

Édes szerelmi kéjtől
A függöny is remeg, —
S valami nagy nehéz bú
Szállja meg szívemet.

Én is lehetnék boldog,
Ép mint ti odaát,
Ölelne szende litves,
Szeretne hű család.

Én is lehetnék boldog,
S hogy nem leszek soha:
— Átkot se mondhatok rá, —
Magam vagyok oka.

Küzdöttem messze célért,
Hiu nagy álomkért,
Nem hajtottam szívemre,
Midőn szeretni kért.

S az idő nagy sietve
E közben elhaladt,
S elvitte szívemből az álmat
S fejemről a hajtat.

Megtörtént mégis egyszer,
Hogy Ámor megnyílt,
— Zöngöttem is fölfelé,
Sok bús szerelmi dalt.

Erényem a szerénység,
De most merész leszek,
S kimondom, hogy ah, Ó is,
Hogy Ó is szeretett.

Árnyas lugashan adtunk
Édes találkozózt,
S mit szavunk el nem mondott,
Elmondta drága csók.

S a csillagos nagy égre
Emelve föl kezünk
Megesküvünk erősen,
Hogy egymásé leszünk.

És azután elváltunk
S ó rég elfeledett,
S szívemen is befödte
Az idő a sebet.

A régi édes emlék
Föl sem ujlana tán,
Ha nem látnám az árnyat
A szomszéd ablakán.

Inczedy László.

A CSÁSZÁR FOGADOTT LEÁNYA.

— ELERZÉSEK A RÓMAI IDŐKRŐL. —

IRTA: FORRAI JÓZSEF.

VII.

Régi ismerősök.

(Folytatás.)

Két hét múlva Flavia partra szállása után a mediolanumi táborban Calpurnius, a castrorum praefectus ismét összeharátkozott Aurelianus tribunusszal, a mennyiben a nemeslelkü Aurelianus Calpurnius szerencsését neki bűnül nem számíthatta be, de soha Flaviáról szót nem ejtett. Azt sem kérdezte soha, hogy miért hagyta oda a szép Flaviát, s azon csudálkozott csupán, hogy oly viszonyba jöven Flaviával, miként történetelt meg az, hogy Claudius császár leányának, Claudianának kezét megkérhesse.

Elhitette magával, hogy Flavia meghalt, a nagy dögihalál, a mely évek óta pusztított, különösen Alexandriában és Rómában, s ezen utóbbi helyen olykor egy napnak négy ezer halottja volt, valóban nagyon alkalmas volt öt ama hitében megerősíteni, s hajlandó lett Calpurnius új szerencsés lépését mentetgetni.

Szerencse: Fortuna. A régieknél istennő volt, természetesen női személylyel. Később, midőn az okos és becsületes emberek megfosztották isteni méltóságától, oda szegődött a gazemberekhez és ostobákhoz, s amazokat hagyta nyomorogni. Megboszulta magát, mint a nő, a kik ritkán kegyelik a jellemes embereket, s beköltött szemmel osztják kegyeiket, természetesen a késő bánat fejében, a mi szintén ritkán marad el.

Calpurnius méltó kegyence volt e dicső istenségnek, a szerencsének. Könnyű volt benne minden, nem volt nehéz fölkapni pillangó szárnyaira. Csélesap, hízog, fényelgő, minden alkalmat megragadó, kedves, vakmerő. A mi sokszor nélkülözhetetlen kellék a sikerhez a női istenségek körül.

Aurelianus érezte önbecsét, komoly, magába vonult jellem volt. Nem kereste a szerencsét. Megvetette. Egyideig kereste a halált, az is kikerülte. Most elhatározta nem keresni semmit.

Gyakran mélyen elgondolkozva, a tábor körvonalán kívül fölsetált napszálltakor egy pompás fákkal beültetett halomra, s onnan bámulta az örökszép havasokat.

A természet kepei híven megörzik igézeteket, s abban különböznek a művészet remekeitől, hogy színezeteket változtatják, s bebizonyítják, hogy élnek. A vázson remekei csak múmiák.

Most is ott ült csendesen elmerengve néma magányában. A helvét jégormokról visszazó nap végső sugarai terültek el a vidéken. A csalógány egy távol bokorban meghatva az általa ápolt virágokra visszazó nap szerelme által, megkezdé csudálatos dalát, melyre senkisémet tanította, csupán parányi szíve, s e szív, költői erővel bírva, képes volt az érzelmeket hangokkal festeni. Megszülettek az élő, vérző hangképek, melyek ezer édes emléket vernek fel álmaikból az ember-kebelben.

Aurelianus nem vonhatta ki magát e bővös ének varázs-hatalma alól, elandalodott, az egykori kedves napok emlékei egyenként vonultak el lelke elől.

Meggyőződött a felől, hogy minden, a mi a szívnek drága, az a multban fekszik, a nagy temetőben, melyben világok porladoznak. A jövőtől nem várt semmit. A végzetet nem tartotta barátjának. A végzet, ez az elfátyolozott istenség soha sem birt benne maga iránt tiszteletet előidézni. Vas akarat, vas törvény: mi köze vele a szívnek? Az örök közöny, melyben

az ellentétek feloszlanak, a jó és rossz, a derű és homály. Van igazsága, csak hogy a csupán földi létre számító ember nem nyugodhatik meg benne. Oly igazság, melynek nincs mérlege a földön az emberi lélekben.

«Cedite Fatis... Fatis dii quoque cedunt.»

Jól van, meghajlunk előtte, de nem fogjuk szeretni soha. Szívünk irtózik e ridj hatalomtól, melynek nincs szeretete, csak igazsága.

Csendes, messze elborongó melájából váratlanul párbeszéd zaja ébreszté fel.

Néhány fügefá válaszá őt el a beszélőtől.

— Mit cselekszel itt, szép hölgy, e fekete szerencsénél?

— Egyetlen barátom a földön, egy másik világreszből vezetett idáig hűségesen, mint egy őrszellem, itt erőt vett rajta öregsége, gyengesége s im elhagyott: meghalt...

— Minő hang ez? — kérde magától Aurelianus. — E hangot hallottam én valaha. Ez a hang boldogságom ezüst harangja volt egykor. E hang az ő hangja lehet csak... csak az övé.

— De ime esteledik, s te, szép hölgy, itt nem messze a tábortól e holttetem mellett nem töltheted az éjt. Jer velem. Én Calpurnius, a castrorum praefectus vagyok... Én megvédhetlek. De kérlek, ved félre fátyolodat, hadd láthassam szép arczodat, s ha az oly szép, mint alakod, bizton számíthatsz hajlamaimra, s biztosítok, hogy sátoromban kellemesebben lehet az éjt eltölteni, mint e fekete holttest mellett.

— Oh, ha a te lelked olyan fehér volna, mint e fekete rabszolgáé, talán követnélek; de most itt maradok egyetlen barátomnál, s őrzöm tetemet annak, ki oly áldozatkészen őrzé életemet. Nála jó, habár fájdalmas társaságban vagyok. Különbön én is ismertem egy Calpurniust, egyetlen barátom kezét megkérte, de midőn ez jószágát elvesztette, magára hagyta, s nem nézett többé feléje sem. Nem tudom, nem te vagy-e az a Calpurnius?

— No, no, galambom, csak nem lehet minden ifjusági hőbortot komolyan venni. Egy római főnemes csak nem nyujthatja kezét minden koldusnőnek.

— De hát most mért vagy kész kezedet nyujtani nekem, holott én is koldusnő vagyok?

— Oh e ridj tábori életben, elképzelheted, kellemes szórakozás lehet egy szép ifjú hölgy éjjeli társasága.

— Azt nem tudhatom, de azt már tudom, hogy én veled nem megyek.

— Ez ő, az istenekre mondom, ez ő... de ha nem is ő volna, e nemes hölgy megérdemli oltalmamat, már csak azért is, hogy őt lelkem elé varázsolta, — gondolá Aurelianus magában.

— De velem kell jönned. Én akarom, — hangzék Calpurnius szava.

— Katonáidnak parancsolhatsz... de egy római szenator árvájának nem! — Ezzel a nő kirántá a holt néger oldalfegyverét, s Calpurnius elé állt, mint egy Pallas Athenae.

— Ó nem fog akarhatja ellen veled menni, Calpurnius. Ezennel oltalmam alá veszem, — kiálta a hirtelen fölemelkedő Aurelianus.

— Ah, te itt? És te föllázadsz előljáród ellen? Egy ily lázadónak vas a díja.

— Elsőben itt nem vagy előljárom. Másodszor te tiszteletreméltó hölgyet, kit szerencsétlenség véd és fölszentel, bántalmazol. Nemes hölgy, én oltalmam esküszöm neked, s vegye el az ellenség paizsamat az első ütközetben, ha megbántatni engedlek.

— Az mind igen szép. Hanem e hölgyet én találtam, ez az enyém. Keress magadnak, jámbor tribun, mást, ha épen kedved van, katonák ide...

Most ellovagló katonák zaja hallatszott. Pompás éjt szerzek számódra, tribun, katonák.

— Ifjú hölgy kérlek, ha bizol bennem, kövess, — mondá Aurelianus, az ifjú hölgynek nyujtva karját, a másikkban hatalmas vasát kézen tartva a reá rohanni kész Calpurnius felé.

— Jó, hát halj meg, lázadó pór! — kiálta ez — hatalmas szurást intézve a tribun felé, de ez oly erővel vágott vissza, hogy a praefectus kardja messze ugrott el a levegőbe, s egy odáért lovag lábaihoz esett.

— Mi ez? Minő rendetlenség? A praefectus castrorum és egy tribun karddal egymással szemközt! Hát ez az én táborom hadi fegyelme? Claudius, a császár volt, ki az előbbi jelenetnek szintén tanuja volt, s előszólta kiséréteből egy centuriót, s megparancsolá, hogy vennie át a tribun kardját.

— A táboron kívül női társaságban találtam, s rendreállításomra karddal felelt. Elégítélt kérek császárom, — mondá a Calpurnius.

— Én csupán kihallgatásért esedezem, e nemes hölgyet pedig addig is császári oltalmad alá helyezem, mi Auguste.

— A kihallgatás kötelességem, s e nemes hölgy oltalmam alatt áll. Menjete, s várjátok be további parancsaim.

VIII.

A császár, kit kikoszarznak.

Claudius jobb időkben is a legnemesebb jelenségek közé tartozott volna, sötét korának valóságos fényes eszményképe volt.

Trebellius Pollio megírván életét, így kiált fel:

Szerette szülőit. Ez nem csuda, ezt mások is megtevék. Szerette testvéreit. Már ez korunkban a csudák közé sorolandó. Szerette rokonait. Ez időnkben már valóságos csuda. Szerencsését nem irigyelte senkitől, de a gonoszokat volt bátorsága üldözni. Megfenyíté nyíltan a megvesztegethető bírakat, kiket tolvajoknak nevezett. A legjobb törvényeket hozá, melyeknek maga is engedelmeskedett.

Midőn Rómában a senatus értesült a felől, hogy Gallienus halálos ágyán őt nevezte ki utódjául, e hir oly napon érkezett, midőn az államvállás nem engedte a nyilvános áldozatot, sem a tanácsot összegyűjtenni. Mindamellett az atyák tógát öltve Apollo templomába siettek, s Claudius levele felolvasása után, ez kiáltatott ünnepélyesen:

«Auguste Claudi, Dii te nobis praesent.»

Ez hatvanszor ismételtetett.

«Auguste Claudi, princepem te, aut qualis tu es, semper optavimus.»

E mondat negyvenszer ismételtetett.

«Claudi Auguste, tu frater, tu pater, tu amicus, tu bonus senator, tu vere princeps.»

Ez nyolcvanszor ismételtetett.

«Claudi Auguste! tu nos a Zenobia et Victoria libera.»

Ez hétésszer lett ismételve.

E jelenet Apollo templomában mutatja világosan vagy Claudius nagyságát, vagy Róma törpességét.

Annyi bizonyos, hogy e tisztelet vallásos supplicatio volt Claudius isteni Numene előtt.

Claudius még életében a hazai istenek közé sorozá a senatus.

Claudius azonban nemcsak a saját korában, de általában is valóban nagy ember, nemes lélek volt, méltó nemcsak kora, de a későbbi idők tiszteletére is.

A mint sátorába ért az Aurelianus által oltalmába ajánlott hölgygyel, egész atyai jószággal kéré őt, hogy beszélne el történetét.

— Haldokló anyám küldött hozzád, oh Auguste!

— Ki volt anyád, gyermekem? — Domitilla Titiscena. Nyugodtan éltünk ott ketten Alexandria alatt fekvő mezei jószágunkon, egész az utolsó fölkeelésig, a midőn az ottani rómaiaknak megparancsolott birtokvesztés büntetése alatt, hogy Theodot vezér zászlója alá sorakozzanak Aemilian ellen. Mi nők lévén, nem sorakozhattunk, s a vezér jószágunkat elkobozá, s egy római főnemesnek ajándékozá a császár nevében. Özvegy anyámat nemcsak ez a veszteség verte le, hanem egy még fájdalmasabb csapás is, mely engem ért.

Egy jeles római ifjú-vitéz, Aurelianus centurio, egész szívvel ragaszkodott hozzám, de szegény volt, s anyám kezemet a dugszádag és fényes családból származott Calpurniusnak ajándékozá. E pillanat óta elmaradt házunktól Aurelianus, de a másik kérvő is, ki már jegyet váltott velem, akkor maradt el, miután jószágunkat elvesztettük. Ekkor már kezem sem kellett neki többé.

Claudius figyelmesen és meghatva hallgalt. Végre megszólalt.

— Ismered te azt a római főnemeset, a kinek a császár elkobozott jószágokat ajándékozá?

— Nem Auguste. Sohasem láttam őt.

— Az én vagyok, gyermekem.

Flavia elhalványodott.

— Mitől se tarts szép gyermekem. De megvallom, az a jószág nekem igen kedves. Nem szívesen válnék meg tőle. Pedig a császárnak az igazság istennője azt parancsolja, hogy adja vissza. Nos, én egyet gondoltam, szép leányom. Szeretném a jószágot neked visszaadni, de úgy, hogy az mégis az enyém legyen.

Sajátos mosolylyal nézte Flavia zavarát.

— Bizol bennem, Flavia?

— Ugy mintha atyám volna! Auguste. Te jó és nemes vagy. Téged mindenki szeret.

— Ugy hát te is szeretsz engem, Flavia? Ez szép tőled, s ez engem igen boldoggá tesz. Megvallom, én tégedet igen szépnek talállak, s nem csudálom, ha ama két vitéz miattad kardra szállott.

Flavia zavara növekedett, a mi Claudiusnak különös öröme nézett szolgálni.

Javában levő, derék férfiú volt még. Ragyogó, átható szemekkel. Mindenkép fényes jelenség.

— Tehát hizeleghetem magamnak azzal a reménynyel, hogy szép alexandriai birtokodat megtarthatom, úgy hogy a tied legyen, nem csak az enyém? Én azután megosztom veled a szomszédságban levő terjedelmesebb birtokomat... és még rá nevezem, és bitoromat is... Mit mondasz hozzá, kedvesem?

Már ekkor Flavia reszkette térdre borult a császár előtt.

— Kegyelem, Auguste... én szeretek.

— És nem engem? Kosarat adsz a császárnak?...

Flavia lehajtá fejét és könyezett.

A császár magán kívül látszott lenni örömeiben, a kikoszarzott császár!

— Nos kit szeretsz hát. Szólj! Hiszen azt mondá, szeretsz, mint atyádat.

— Igen, mint atyámat.

— Nos, kit szeretsz?...

— Azt, a ki elhagyott.

— Hiszen, mind a kettő elhagyott.

— Ah, én csak az egyiket szerettem, a másikat soha.

— És melyik volt ez?

— Aurelianus.

— A szegény centurio? és nem a fényes Calpurnius?

— Ah, Aurelianus nemes szív és nemes jellem.

— Vagy ugy? Az is ér valamit, többet talán, mint maga a név.

Csend állott be, a császár gondolkodott.

— Tudod mit, Flavia? Én már nem válhatok el tőled. Ha nem akarsz arám lenni, ugy légy leányom. Én ezennel leányomul fogadlak el. Elfogadsz-e apát?

Flavia e pillanatban a császár örömtől dobogó mellén zokogott.

— Igen, itt a helyed, te nemes szívű leány vagy.

— E nap pompásan végződött. Azonban Flaviám, a te kedvesed főbenjáró bűnt követett el.

— Nem, az egekre, nem. Hiszen Calpurnius erővel akart elhurcolni néger szolgám holttestétől s ekkor lépett föl, ég tudja, hogyan jött oda, Aurelian, s följánlotta oltalmát. Calpurnius támada őt meg karddal, de Aurelian erős karja kiverte a meggyalozott fegyvert ellenfele kezéből... Anguste!

— Minő czim ez? Gondolom más czimhez volna jogom az előbbi pillanattól.

— Atyám! Aurelian ártatlan. Esküszöm a halhatatlan istenekre.

— Nos légy nyugodt, leányom mert majd csak tesszünk valamit. Most jó éjszakát! — Ezzel a császár fölémelt egy bitor függőnyt. — Ime, ott lesz nyugvó helyed ez éjjel. Ágyamat e mellé sátorban neked engedem át. Én itt maradok, s e medvebőr pompás fekhelyem lesz e szép napon, midőn egy szép, jó leánynak atyja lehettem. Jó éjszakát!

Flavia kegyeletteljesen csókolta meg a császár kezét, az pedig Flavia fölé hajolva szép homlokát. Elváltak.

(Vége köv.)

LÁTOGATÁS A BÖRTÖNBEN.

Festők által sokszor földolgozott, de azért hatásában még sem oszloknak képet mutatunk be olvasóinknak ez alkalommal egy francia lap után. Egy megható jelenet ez Páris leghiresebb fogházából, a Mazasból.

A szegény rabnak, ki ott sanylik a börtön falai között, megengedték, hogy megláthassa gyámol nélkül maradt nejét, gyermekét, kik látogatására jöttek a siralom és bánat e szomorú házába.

Hatalmas vasrudak rekesztik be azt a kezet, melybe a fogolyt beeresztik, hogy a rácsokon keresztül szót válthasson övével. A kis czella fölülül nyeri a világosságot, melynek átszűrődő derengése még szomorubbá teszi a helyet. A hátul látható nyíláson a börtönőr tekint befelé, nehogy a veszedelmes ember valami menekülési kísérletet készíthessen elő.

A fájdalom és megindulás tükröződik vissza a fogoly arcán, a mint karját kinyújtja a rostélyokon, hogy kis gyermekét megölelhessen. A szegény gyermek nem érti meg a helyzetet, csodálkozva tekint atyjára, kit vaskorlátokkal választanak el tőle. Ennek a pillanatnak az emléke bizonynyal el fogja őt kisérni egész életében, mint egy neléz, ködös, nyomasztó álom, mikor ő ott állt síró anyja ölében, ki eltakarta arcát, ugy zokogott, s mikor atyja oly fájdalmas szeretettel tekintett reá, és nem tudott felelni a kérdésre: «Apám, miért nem jössz haza, hozzánk, a kik ugy szeretünk? Miért vagy e szomorú helyen, vasrudak mögött, mint valami ragadozó állat?»

A kép hangulatteljes és drámai hatásu s egyáltalán nem mondható a hasonlatgyu képek másolatának, melyektől új fölfogás és új elemek belevegyítése által különbözik. A síró anya, a csodálkozó gyermek, a megtört fogoly bánatos arca s hátul a zord börtönőr fürkésző feje e felsőtét környezetben annyira jellemzik a helyzetet, hogy minden magyarázat fölöslegessé válik. A kép maga beszél.

Az erdész.

AZ ERDÉSZ.

Kevés az olyan pálya, melyen a kereset forrását képező foglalkozás nem annyira — terhes munka, száraz hivatalos kötelesség teljesítése, mint gyönyörteljes szenvedély, még pedig ugyancsak a szó valódi értelmében nemes szenvedély kielégítésével azonos.

Az atyai bölcs gondviselés ugyan ugy alkotta az embert, hogy lelkülete vegyületének végtelen sokféleségénél fogva majdnem minden, még a láthatólag kellemetlen foglalkozás is — egy-egynek szenvedélyévé válhatik. Egy világ-híres angol humorista merész ecsettel festett oly alakot, ki a timárok számára szükségelt utcai hulladék szedését is utóbb szenvedélynek érezte...

Minden viszonylagos a világon. A mi a vakondoknak szép — nem az a sasnak. De általános fogalmaink szerint mégis csak szőbb dolgot sasnak, mint vakondoknak születni.

Lehet valaki szenvedélyből esztergályos, vagy egyéb kézműiparos, lehet katoná, üzér, kalmár; de mind e pályák kedvesége többében, mint egy neléz, ködös, nyomasztó álom, mikor ő ott állt síró anyja ölében, ki eltakarta arcát, ugy zokogott, s mikor atyja oly fájdalmas szeretettel tekintett reá, és nem tudott felelni a kérdésre: «Apám, miért nem jössz haza, hozzánk, a kik ugy szeretünk? Miért vagy e szomorú helyen, vasrudak mögött, mint valami ragadozó állat?»

A vadászat azonban még azok szemében is valami eszményi élvezetnek tűnik föl, a kik gyakorlása iránt nem érznek magukban sajátos szenvedélyt, illetőleg képességet; mert ez annyiban rokon a szerelemmel, a legfőbb, legnagyobb emberi szenvedéllyel, hogy csak azok nem élvezik, a kik erre magukban képességet nem érznek.

A szerelemhez ifjuság, egészség, a vadászathoz uri mód, anyagi vagyon és szintén egészség is kell, a mi nem adatik minden halandónak.

Az olyannak, a kit a sors nem pólyált bankjegyek közé, csak egy módja van kerülő uton jutni e szenvedélye kielégítéséhez, ha tudniillik örvé, ápolójává szegődik annak a térnek, mely e költői foglalkozás keretét képezi.

Természetesen: állomása válogatja. Például a hol a birtokos maga nem vadász, helyette nemcsak szabadalma, de földadata az erdésznek a vadászat, ott ez utóbbinak a képzelem-erő igen csekély mértékere vanszüksége, a mi pedig rendszeren megszorulni minden ex professo Nimród agyában, mert hiszen a nélkül nem is választaná magának e pályát — hogy magát akár ama pompás rengeteg erdő birtokosának képzelje, melyben valóban annak minden jogait gyakorolja.

A milyen «ur isten után» (maitre apres dieu) még egy édesvízi hajóskapitány is a parancsnoki hidon, (pedig hogy milyen ur, azt már tudják azok is, a kik csak a szent-endrei kofahajón közlekednek is) — olyan vagy még föltéte-
nebb ur az erdész a maga körében.

Ó valóban élet-halál ura — bírja a jus gladii — a vadászokkal szemben; a kiket lelhető irtalom nélkül.

Persze, hogy azok is lelhető őt, de hát éppen ez adja meg a bravour dícsőret számára. Utóvégre ki lehet ment az orgyikostól a mai világban, ha már az amerikai elnök sem az?

«De hát nincsen szabály kivétel nélkül» — régi közmondás, sőt axiomának is járja, pedig — biz ez csak annyiban való, ha mindjárt e mondásra is alkalmazzuk a saját tételét, és kiegészítésül hozzátesszük: *kivétel*, a melyek alól egyáltalán nincs kivétel.

Példának okáért, itt van mindjárt egy, mely a földiség szomorú alaptörvényét foglalja magában, mely szerint tudniillik: «Nincsen rózsza tövis nélkül.»

Hát bizony ez is azon szabályok közé tartozik, melyek kirelhetlenségben vetekekednek a halállal. Nincsen alóluk kivétel.

Vannak hát tövisei az erdési pályának is, de legalább e tövisek rózsákon, nem bogáncskörökön vannak. El lehet viselni a kellemes oldalakért.

És a vadörv még hagyján. Az ezekkel való harcban van még egy kis regényköltészet. Erre még olykor maga a kékvérű nagyr is vállalkozik, a ki a medve, oroszán elleni expedíciót csak azért kedveli, mert abban veszedelmekkel játszani nyilik alkalma. De a fa- és gyümölcstolvajok elleni küzdelem prózája már kizárólag az erdész hivatalnokai feladata.

De egyéb kötelességeinek teljesítése aztán a szép zöld erdőben, a természet palotájában való járás-kelés, a természet csöndes szemlézése, a kaland-és változatteljes vadászat gyakorlása, mind csupa öröm és gyönyörűség forrásai, melyek e szakmát a földi pályák legkellemesebbjei közé sorozzák.

A KENÉS.

A japáni városokban késő este, midőn már minden elcsendesedett, az utcákon néha-néha sajtáságos melancholikus szipolást lehet hallani. Kopaszra nyirt fejű, teljesen vak férfiak botorkálnak ott az utcákon hosszú sötétpálcáik segítségével s fölök ered e sajtáságos szipolás. E férfiak az «ammasan»-ok. Vakságukban ez biztos kenyerök, mely a koldulás szükségétől megszabadítja s a szipolás a jel, mely által megrendelőinek figyelmét magára hívja. Működése már valódi tudománynyá fejlődött. Ha a beteg csak általános bágyadságról panaszkodik, az ammasan megsimogatja, meggyömöszi és megdörzsöli izmait; ha egyes bajokról panaszkodik, azoknak megfelelően bánik el vele. A vak ember mestersége különben nem a mai korból való, mert már a legrégibb időkben is voltak Japánban, kik a «massage»-t tanították s ezt valódi művészté fejlesztették. A közép is gyakran használja azt, rheumatizmus és más bajok ellen, sőt gyakran mint egyszerű fel-frissítő és erősítő eszközt.

Indiában a massage legalább kétezer éves, mert egy görög

történetirő, ki 300 évvel Krisztus előtt ott járt, beszéli, hogy az ő korában a brahminok közt volt oly orvosi kaszt is, melynek tagjai gyógyításokban a diátát, önmegtartóztatást és némi külső kezelést alkalmaztak. Valószínű, hogy az utóbbi mód alatt kenést kell érteni, legalább a Ganges partjain még most is vannak orvoslással foglalkozó brahminok, kiknek főgyógyszerök abban áll, hogy a fürdő után egészséges frotírozást és shamponingot alkalmaznak. Az Indiában lakó angolok részletesen leírták e gyógymodot, mely a mi gőzfürdőinkben alkalmazott kenéshez igen hasonlít. A kezelt beteg végig nyújtózik egy padon. A brahmin ugy bánik vele, mintha téstát dagasztana, azután kiterjesztett tenyérrel végig simogatja a testet, bekeni különböző illatos szerekekkel s vé-

gül lábujjait és kezét megropogtatja és nyomkodja. Az indiai hölgyek ily módon rabszolgáikkal naponként megkenetik magukat.

Hasonló kenés divatozik más keleti népeknél is. Különösen szeretik ezt a törökök fürdés után s valószínűleg tőlök jött át hozzánk is, kiknél még ma is számos öreg asszony van, ki egyáltalán kenéssel foglalkozik. A massage jótékony hatását a test frissességére már a régi görögök s rómaiak is jól ismerték. Fürdő után rabszolgáik megszokták őket kenni és dörzsölni s a híres Hippokratés nagy sulyt fektetett arra, hogy az orvosok más dolgok mellett ehhez is értsenek. Asklepiades, a híres orvos, szintén szerette e gyógymodot, mely korában nagyon el volt terjedve.

Módszere főképp négy nemű kezeléssel áll: 1. Effleurage: lágy és lassu simítás kinyújtott tenyérrel. 2. Massage à friction: erős dörzsölés és kör alakú simítás fölválva vagy egy kezzel vagy mindkettővel. 3. Pétrissage: dagasztás. 4. Tapotement: kopogtatás vagy ütés a tenyérrel, annak élével vagy ököllel, néha külön fakalapáccsal. A dagasztást naponként a viszonyokhoz képest kétszer egész négyezer alkalmazzák, egy-egy esetben hat egész nyolcz másodpercig. Ez az ugynevezett forceirozott gyógymod. Végül még tényleges gimnasztikai gyakorlatokat, fürdőket és gipszkötéseket is alkalmaznak.

Metzger a testmozgásra különben kisebb sulyt fektet, mint Ling, ki különböző testgyakorlati módokat talált ki.

A testgyakorlatoknak gyógyításul alkalmazása különben igen régi dolog. A kínaiak már 2698-ban K. e. külön módszertalkalmaztak, melyet «Kong-Fou»-nak neveznek s Amiot pater, francia misszió-nárius, részletes leírást közöl róla, melyből látjuk, hogy e gyakorlatoknál nemcsak a test tartására, de a lélegzés módjára is különös sulyt fektettek. Hasonlótalálunk más régi népeknél is.

A kenés és tudományos testgyakorlatok most, mint valamely phoenix a hamuból, ismét feltámadtak a mult századok lomtarából s a tudomány legelső bajnokai ajánlják alkalmazásukat a legkülönbözőbb betegségek ellen. Metzgernél Amsterdamban a következő bajok ellenszereül alkalmazták: khronikus rheumatizmus, podagra, izombenulás, térdizomgyulladás, különböző idegbajok, altesti betegségek, vérkeringési bajok, általános idegyengeség, nehéz lélegzés, stb. Mindezen bajokban azonban szükséges a kura megkezdése előtt értelmes orvosoktól kérni tanácsot, mert a svédgimnasztikát ujabban sok charlatan is felhasználta jövendőli forrásul.

A kenés és gimnasztika különben nemcsak a betegeknek használ. Kiválóan szükséges az oly látszólag egészséges embereknek, kik szellemi vagy ülő munká-

val éveikig gyötrik magukat s nincs idejük és alkalmuk, hogy a szükséges mozgást megtegyék s ez által ifjusági rugékonyságukat megtartsák. A régiek jobban tudták ennek szükségét s azért volt a kenés a japániakig oly annyira elterjedve. Ma azonban ily gyógyító testgyakorlatokra az emberek nem találnak időt, nem legálább addig, míg a test valamely rossz pillanatban fájdalmat és bágyadságot által nem figyelmezteti őket erre. Ekkor eszébe jut majd a betegnek (lehet, hogy már későn), hogy olvasson valamit egy új s mégis óségi gyógymodról, mely kellemetlen baján segíthetne s az a kenés.

LÁTOGATÁS A BÖRTÖNBEN.

A kenés általános használata dacára tulajdonképp mégis csak a jelen században nyert tudományos alkalmazást s csak most fordítanak reá az orvosok kiváló figyelmet. Ling Pehr Henrik svéd férfi volt, ki tisztán anatómiai-physiologiai elveken nyugvó tornászati rendszerével a massage tudományos alapját is megvetette e század második évtizedében. Tanítványai s közöttük Branting tanár Stockholmban még jobban kifejették azt. Svédországban a kenést, simogatást, gyömösölést, dörzsölést stb. már régóta alkalmazták nagy sikerrel s csak az ujjabb időben hatolt el az más európai államokba is.

Különös sikert mutatott föl e téren egy Metzger nevű hollandi orvos, kinek eljárását Amsterdamban igen sokan tanulmányozták.

A SZÁMJELEK KELETKEZÉSÉRŐL.

Az emberi szellem fejlődése a népekevel karöltve jár. Az egyes ember fejlődése kicsinyben az a mi az összes emberiségé. De ha e két-öt összehasonlítjuk, van közöttük egy nagy különbség; a gyermek születése órájától fogva tanul — az emberektől. A csecsemő emberiségnek nem volt ily tanítója; a lecsónyi foku lények voltak mesterei. Az állatok nyújtottak példát, miként oltsa szomját, enyhítse éhségét. Az állatoktól leste el az ember, mikép meneküljön az idők viszontagságai elől, mikép védelmezze magát megtámadások ellenében.

Az ember leggyengébb volt minden állatok között. Sűrű szőr nem óvta testét, hiányzottak nála a medvének karmai, a hiéna fogai. S e gyengesége lett az ő erőssége. Gondolkodnia kellett. Észere kellett támaszkodnia, ha élni akart.

A gondolatlan egyidőben támadt a közlés szüksége is; keletkezett a nyelv. Az ember megértette magát embertársával. Többi közt a számfogalmak keletkezése is oly természetes, hogy a tulajdonképi számnevek keletkezése bizonyára a nyelv fejlődésének első stádiumában keresendő. E mellett szól több nyelvészeti érv. Az első számok nevei egyszerűek, nem tekinthetők más gyökökből összetettnek. Közel megegyeznek az árja nyelvek nagy osztályaiban, a szanszkrit, zend, perzsa, görög, latin, kelt, germán, szláv nyelvekben, a mi mutatja, hogy e szavak első fellépése még akkor történt, midőn e népcsoportok még együttesen egy ősnépet képeztek.

A milyen egyszerű az első számfogalmak megkülönböztetése, ép oly nehéz volna külső segédeszköz nélkül a nagyobb számokban tartalmazott egységek összefoglalása, oly annyira rokonok a számsor tagjai, hogy azok menthetlenül egymásba folynak, ha nem volnánk képesek azokat bizonyos módra osztályozni, kisebb és átnevezetesebb csoportokba szedni. Az emlékezet megkönnyítésének ez ösztönös szükségese eszközét képezte az emberi kézben. Fölémelt ujakon közötté talán először az őskori ember a számok képzését s így a két kézen kimutatható egységek száma adta meg a természetes nyugopontot a számsor tágitásában. Így keletkezett a *tizedes* — decimal — rendszer, mely tehát eredetét az emberi szervezetben bírta.

A tiz szerinti csoportosítás fölöslegessé tette az új szó képzését; ezentul csak a *tíz szeri* — s ugy tovább, szóval csak a tiz mint alapszámnak hatványai kifejezésére képezett a nyelv új szokat. De ezen nagyobb számokat kifejező szók képzése már a történeti idők határain belül történt, úgy hogy az árja nyelvek összehangzása az *ezere* névze már teljesen megszűnik. Ezentul már vagy a határozatlan számot jelentő szók mennek át határozott számot jelentőbe, vagy pedig épenséggel öntudatos száloktós lép fel.

A tizedes rendszeren kívül még más számrendszerek is léteztek, így főképp a *huszas* — vigesimal — és az *ötös* — quinar — rendszerek. Huszas rendszerrel éltek a *mája* indiánok Jukatánban, az *aztekek* Mexikóban. Ezek 19-ig a rendes módon elolvassák, 20-ra új szót képeznek és így olvasnak tovább: husz és egy ... husz meg tíz ... husz meg tizeneg ... kétszer husz ... stb. egész következetesen 400-ig. A 400, valamint a 20-nak további hatványai 8000 és 160,000 új szókkal jelölhetők. Valamely *kelta* eredetű vigesimal-rendszer nyomai még a modern nyelvekben is föllelhetők, így a francziában a soixantidix (70), quatre-vingt (80) stb. szókban.

Hogy az ötös, tizedes rendszer alapját csakugyan az emberi szervezet, a kéz szolgáltatta, azt főleg az a körülmény is bizonyítja, hogy számos nyelvben az 5-nek megfelelő szó azonos a *«kéz»* szóval. A *cora* nyelvben tiz annyit jelent, mint a *«kezek érintkezése»*. Kevésbé biztos azon állítás helyessége, hogy a német *«Zehn»* (lábujj) adta volna meg a tiz kifejezésére szolgáló szót.

Egyéb számrendszerek szerint is számoltak, így az *uj-szelandi*-aknál 11-es rendszer honosult meg; ebben 11, 121, 1331, szóval a 11 hatványai bírnak külön kifejezésekkel. Még nem bizonyított tény, hogy a cigányok számitása *hetes* rendszer alapján történt.

Az emberi szellem csakhamar nem érte be csupán szóval, hanem maradandóvá kívánta tenni eszméit és gondolatjait, tovább haladt egy lépéssel: föltárlta az írást.

Az írás első szereplése bizonyára adott tárgyak jelképezésében állott, szóval képirás volt. E jelképezés azonban hiányos volt. A különféle tulajdonságokat, cselekvényeket, érzelmeket jelképezni nem mindig lehet. Szimbolikus jelek kellett azokat ábrázolni. Később e jelek alatt már nem a fogalmat, hanem a szót értették. Végül az egyes jelek csakis különféle hangokat jeleztek — s így származott a hang- vagy betű-írás.

Ezen betű-írás középette lépnek föl az első számjelek. Ezek már az írás legelső fokán keletkeztek, s nem is képirásból állottak, hanem közvetlen kifejezését adták a számfogalmaknak. Ez az oka, hogy a számjelekben rendkívül nagy a különfélétség. Amerikai népeknél tapasztaljuk, hogy eljutottak önálló számjelekhez, a nélkül, hogy önálló írásjeleik lettek volna. Tehát jogosítva vagyunk fölteni, hogy a számjelek általában korábban keletkeztek, mint az írásjelek. Ez utóbbi állítást a római számjelekre is lehet igazolni. Ugyanis azon körülmény, hogy a római számok mai alakja

I, V, X, L, C, D, M
betűkével azonos, azt a tévedést szűlte, hogy e számjeleket tisztán szörövidítéseknek tekintették. E nézet azonban hamis; mert csak az írás kényelme okozta, hogy az eredeti számjelek alakja lassan átídomult a megszokott betűalakba. Az eredeti alak volt:
I = 1
Ugyanez egy mellékvonással: X = 10.
Két mellékvonással L = 100
s megvan a C betűhöz való hasonlóság. Három mellékvonással előáll E = 1000

Az X-nek fele V = 5; az etruskoknál a X alsó fele volt az 5. A L-nek alsó fele L = 50.
Látni, hogy mily egyszerű módon történt a számjelek alkotása.

S így tehát vonalok, karcok képezték az első jelölés módját; kinek ne jutna eszébe a számadó juhász, ki a modern számjeleket ugyancsak nem ismeri, bicskaja és pálcája segítségével mégis rendben tartja számadását.

Bármennyire elűtő a különféle népfajok számjelölési módja, egy elv mégis valamennyiben nyilvánul, mely elv ép egyszerűsége miatt sokáig fölfedezetlenül maradt. Ez a nagyság szerinti következtetés törvénye, mely abban áll, hogy valamennyi összegzés által származott számnál a nagyobb érték megelőzi a csekélyebbet. Természetes, hogy ennek megfigyelésénél tekintetbe veendő az irány, mely írásközben követetik. Így a nyugati népeknél, kik balról jobbra írnak, e sorrend bizonyára megfordította a semita eredeti népekével; ugyiszint más a kínaiaknál, kik tudvaleg felülről lefelé vezeték a sorokat; a sorok pedig jobbról-balra következnek egymásután.

Ezen általános szabály alól egyedüli kivétel található a római számképzésben, a *szubstraktív* eljárásban, melynek értelmében valamely szám elé írt kisebb értékű számjel mint kivonandó szerepel.

Igy IV = 4, IX = 9, XL = 40, XC = 90.
Talán nem lesz érdektelen egyes kulturális tekintetben kiemelkedő népfajok által használt számjelekről röviden szólni. Az érdeket fokozná ugyan, ha e számjeleket e helyütt eredeti alakjukban tényleg bemutatnánk — a mi azonban technikai nehézségek miatt ki nem vihető.

Kezdjük az *egyiptomiak*nál. Ezeknél még a legvilágosabbban jelentkeznek és legtovább maradt fenn a képirás eredeti jellege; az obeliszkokra és emlékkövekre vésett, a templomok és sírboltok falaira festett *hieroglyph*okban azonnal ráismerhetni emberek, állatok és különböző tárgyak képmásaira; gyors írás közben ezen eredeti képek elmosódtak, összefolytak s a *hieratikus* írást alkották; végre ez utóbbi átment a *demotikus* írásba, melynek megjelése még ma is nagy nehézséggel jár. A hieroglyphikus fölíratokban a számokat kétféleképp látjuk kifejezve: vagy betűszerint kiírva, vagy a — legtöbb esetben — önálló számjelek által képviselve. E számjeleket a franczia *Tomard* fedezte föl; így egy vonás

jelent az egyest, egy patkó-alak a tizet, egy néző ember az ezret, mutató ujj tizezret, egy béka — mint a szaporaság jelképe — százezret, végre egy karjait kitaró csudálkozó alak a milliót. A hieratikus számjeleket *Champollon* franczia tudós ismertette. Ezek sokkal egyszerűbbek a hieroglyph jeleknél.

A *kínai* nyelv oly annyira nélkülözti a hajlítási alakzatokat, hogy valamely mondatban a szavak közti vonatkozás kizárólag azoknak kölcsönös elhelyezésétől függ; a nyelv ezen szegénysége a számjelek képzésében is éreztető. Így a számjelek megalkotása nem annyira az önkény kifolyása, mint más népeknél, hanem inkább a nyelvből folyó követelmény volt. A szerint a mint a kisebb szám megelőzte vagy követte a nagyobbat, majd multiplicatio, majd additio jelentéssel bírt.

Igy pl. 3 = san, 10 = se, miből se-san = 10 + 3 = 13, míg san-se = 3 × 10 = 30.

Az általunk használt közönséges számjelek, mint általános tudva van, *arabs* eredetűek. Az arabs számjelek sem birtak kezdetül fogva ily alakkal, hanem szintén keresztülmentek néhány metamorphosison. Eleinte teljesen kirták betűkkel. E módszerből keletkeztek az u. n. *Diváni* számok, melyek voltaképen rövidített számnevek. Ezenkívül számjelekül használtattak az arabs ábécze, az *Abudsched* betűi, melyekből az egyes számok 1-től 400-ig a többi semita népek módjára állították össze. *Albiráni* híres arabs tudós sokáig Indiában tartózkodott s egy híres munkát is írt, melyben kifejti, hogy az arabok által használt számjelek jobbára az indoktól vannak átkölcsönözve. Ezáltal tehát visszavettünk az ő ind számokra, melyek eredetileg nem állottak másban, mint az illető számnevek kezdő betűiben.

S így végelemzésben az általunk használt mai számok is, az emberiség közös bölcsőjéhez vezethetők vissza, a honnan eredetét vette mindaz, a mi itt él és virágzik.

E. A.

A MAGYAR SZINÉSZET VISZONYAI EZEDELŐTT FÉLSZÁZADDAL.

HORVÁTH GYÖRGY agg színész elbeszélése után

közi: EGERVÁRY P. ÖDÖN.

V.

(A kintorna bővítése a jolsvai fogadóban. A mészárosok a színészeknek fejenként egy-egy font húst ajánlanak föl. A róczai koromában. Földregés Miskolcra. A málti tüvész.)

Rozsnyón *Tóth János* társulata 1834-ik év július hó utolsó vasárnapján tartotta bucsu-előadását s *Horváth György*, mint a legfontosabb tag, a *«Fekete sas»* szálloda kapujában várta próbára érkezőnd pályatársait. Ekkor egy tizenegyes éves gyerkőcöt látott feleje jöni, ki meglehetősen nagy kintornát cipzelt a hátán — s ki a fogadó kapujára kiragasztott szinlap elolvassza után azt kérdé: *«Ugyan kérem szépen, ez az Iván ur nem volt valaha Nagy-Bányán rektor?»*

«De biz igen» — válaszolt Horváth. — «Hát, kérem, — folytatta a fiu — nem beszélhetnék veled?»

Horváth legott fölvezette a fiut a szintrembe s Iván előszóltta, kitől a fiu kérdé: *«Ismer-e még tanító ur?»*

«Te vagy Ferkó?» — szólt Iván — kit öltél meg ezért a werkliért?»

«Nem öltem én meg senkit, rektor uram, — válaszolt Ferkó, — hanem egy komédiás csapat kicsalt magával, mint inast, Csehországba, és rossz keresetű levén, sokat kellett koplalnom és mert béremet sem tudták megfizetni, tehát ezt a werkli adták ide. De nem rossz portéka ám ez, mert valamicskét mégis csak kerestem vele mindenütt, és szépen haza vergődtem Csaszalóul.»

Iván társaihoz fordulván, mondá: *«Barátim! tudjátok mit, vigyük el ezt a kintornás fiut magunkkal; legalább nem kell zenét fizetni. Az indítvány általános visszhangra talált és Ferkó örömmel vette az ajánlatot.»*

Ezek után szigorlat alá vették a sívító hangszert és Ferkónak sorra le kellett játszani az abban levő zenerészeket, melyekből minden színész egy-egy nótát választott magának.

Másnap reggel két kocsi rakodván fel, Jolsva felé indultak. Menetközben Ferkónak verklizni kellett. Vigan utaztak, s a kocsisok is örültek a szép muzsikának, és nem gőztek bámulni rajta, hogy hol veszi magát abban a czifra ladában egy egész trombitás cigánybanda. Talán bizony — mondák — az ördög van benne.

Már az éj sötéte beállott, midőn Jolsvára értek. A várost igen csinosnak s fényesnek találták, hol még lámpák is égtek.

A két kocsi az emeles fogadó udvarán álló állásban foglalt helyet. Az ivóban, ugyiszintén a mellékszobában igen sok vendég mulatott, mig ellenben a színészek sokáig kerülgtek a fogadóst, mig végre előálltak s elmondták, hogy mi járatban vannak.

A fogadós fanyar, mogorava arcot vágván, indultos hangon azt adá válaszul, hogy az ő teremében színész ugyan sohasem fog játszani, mert hiszen még most is ott hevernek a padlason *Fekete József* uram függőyei (körtinái) s nem akarja kiváltani. *«Jobb lesz, — ugymond — hogy ha más hely után néznek, mert az én termembe ugyan be nem lépnek.»*

A fogadós e nyersen kiejtett határozatára mindnyájan megrémültek. *Iván* azt kérdé, hogy most már mit tevék legyenek? A fuvar fizetlen, éhesek is s az ő összes vagyona hét darab huszasból áll. Erre *Győri Czako* azt javasolta, hogy a Turánzky Mari kisasszony ujjain levő aranygyűrűket tegyék zálogba, mig ellenben egy másik a Ferkó kintornáját elzalogosítani vélte czélszerűbbnek. Hiszen — ugymond — majd ismét kiváltjuk. Ferkó legott a legnagyobb készséggel ajánkozott a társulatért áldozatot hozni.

Iván semmi szín alatt sem engedte Mari kisasszony gyűrűt elzalogosítani, ki előtt, a mennyire csak lehetett, el akarták titkolni a bajt, azt mondván: *«A fő dolog az, hol hálunk meg?»* Megkérték tehát a fogadóst, hogy a termet engedje át éjszakára. De a szivtelen ember ezt is megtagadta.

Azalatt azonban, mig a szorongatott színészek az állásban tanakodtak, a benn mulató urak észrevettek, hogy idegenek érkeztek. Egy pár közülök kiment s beszédebe eredt velök, s midőn értésökre esett, hogy mily embertelenül bánik velök a fogadós, az étterembe visszament, elmondták a többi vendégnek, kik között egy városi tanácsnok is volt. Ez legott maga elébe hivatván a fogadóst, embertelenségeért lekorholá. *«Hiszen — ugymond — a szerződésben is benne van, hogy ön a keresztülutazó színészeknek minden dijt nélkül tartozik a termet éjjeli szállásra kiadni, holott ők meg is akarták fizetni. Azonnal nyitassa föl.»*

A kis Jolsva város tanácsa már akkor is mily emberi módon s művelten gondoskodott a színészekről.

A megalázott fogadós meg mert ellenkezni a tanácsnok ural, ki így szólt továbbá: *«A mi pedig azt illeti, hogy ön megengedi-e vagy nem a színészeket a fogadó termében játszani, a fölölt más fog határozni.»*

A terem ajtaja tehát fölnyílt a színészek előtt s ők fölmentek. Lőrinczi háromkrajcáros fagygyertyát hozott, mert a megcsöknyösödött korsmárossal azzal sem szolgált a reá tukmált vendégeknek.

Iván, a ki még hét huszas birtokában volt, lement az urak közé hallgatózni. *Horváth* pedig a teremben maradván, mondá: *«Ferkó! huzd el a nótámat, jöjjön Mari kisasszony, deuschojunk egyet!»* Legott neki fogtak tehát a táncnak s ugyancsak belemelegedtek. A harsogó kintorna pedig oly nagy zajt ütött, hogy csakhamar ott termett az ajtóban egy pár ur, azt kérdezővén, hogy szabad-e bemenni? A színészek szívélyesen hívták őket. Pár percz mulva jött a pénzér gyertyákkal, palack borokkal és Ferkónak kintornázni kellett, mig Turánzky kisasszonyt — kinek szépségét s bajait csak most láthatták és szemlélhették kedvükre — az egyik ur táncra kérte fel, és később egyik a másikkal kezdől keze adta. Ez alatt lenn az étteremből a mulató vendégek egytől egyig fölmentek a terembe, s alig hogy a táncnak vége lön, ott állott egy hosszú asztal párolgó és illatos sülttel, s kintinő borokkal megrakva a fardat, kiéhezett és megijesztett színészek felüldítésére, kik ugyancsak emberül hozzáálltak és a kedélyes, vig lakoma reggelig tartott.

Most már külön nézőtér előtt s közetszés mellett

kisasszony számára. A színészeknek ágyat vettek a teremben, készséggel szolgálván ki őket a fogadós összes szolgáltatásai. A fogadós csalódja, sőt ő maga is sűrűlődött és forgolódt körülvették, Ferkó verklis pedig gazdagon megajándékozták az urak.

Az előbb oly makacs s barátságatlan fogadós ellenkezése megszűnt. Egyszerre szelíd hangon kezdett beszélni, és a termet készséggel adta oda. Másnap fel lön állítva a szinpad, a színészek pedig szállásra vergődvén, megtelepedtek.

A társulat mindjárt első nap igen kellemes meglepetésben részesült. Ugyanis a mészárosok küldötte megjelent, azzal az örvendetes tudósítással, hogy mindaddig, mig a magyar színjátékos urak Jolsván maradnak, fejenként egy-egy font marhabusban fognak részesülni.

A főzést Mari kisasszony háziaszonya vállalta magára. Az egész társulat együtt étkezett, mig *Győri Czako* és *Lőrinczi* kötelességévé tették mindennap korán reggel a husadományt meghozni a mészárszékéből.

Rendkívül jó és vig élete volt itte kis társulatnak. A közönség az egy növel előadott kis vígjátékok előadását ép oly jó néven vette, mintha csak *«Hamlet»*-et vagy *«Macbet»*-et adták volna elő. Mulatott, nevetett s tömegesen meglejt. Midőn pedig ebédeltek, a színészek látogatására minden osztályú pártfogók jöttek, hogy körükben kedélyesen töltsék el az időt.

Az előadások alatt Ferkó kintornája pótolta a zenekart, ki rendes osztályrészt húzott. Azonkívül igen gyakran igénybe vették recsegő hangszert a mulatni szerető vig jolsvaiak s mindannyiszor fényesen megalalmazták. De meg is érdemelte, mert az ő kintornájának bővítése mentette meg e szintársulatot a nagy inség- és veszélytől, melynek hangja a fogadóba mulató urakat a terembe fölszalta, kik azért a színészek ügyét fölkarolván, oly sok jóban részesítették őket.

Végre a fogadós nemhogy lenézte és kiutasította volna a színészeket, hanem kalapot is emelt előttök.

A bucsuzás érzékeny s ünnepélyes volt. Alig tudtak megválni színészeink e kedves helytől. Azután az oda közel fekvő Róczére mentek, hol pártfogás hiánya miatt igen rövid ideig maradtak. A legnagyobb zavarba jöttek volna újra, ha a még pár hóval azelőtt Sárospatakon iskolát járt *Főnyi* egy ottani mészárossal és szenvedélyes kártyással ferbli játékba nem keveredik.

Főnyi, ki nagy szerencsével játszott, csakhamar abban akarta hagyni a mulatságot, de a mészáros erőszakolva uszolta a játékra. A színészek már mind kőcsün ültek, csak még *Főnyi* nem. A kocsis, miután az egész társulat egy hosszú vászonnal fődött nagy lötszekérre rakódott föl, be-bement a fogadóba s *Főnyit* felülni szölte. De az mindannyozat három huszas nyomott a tót kocsis markába e szavakkal: *«poeskáj esce maló, Jano!»* A fuvaros a figyelmeztetést többször ismételte, s el is várt volna ő akár három napig. Végre már az egész társulat aggodalomba esett, hogy ebből baj talál lenni. Bementek tehát mindnyájan, hol *Főnyi* az összes személyzetnek jó ebédet rendelvén, kifizette. Őt azonban erővel kellett a fogadóból kivinni, mi sikerült is, annak dacára, hogy a szerencsétlen mészáros erővel tartóztatta, a játkót folytatni akarván, mert már nyolcszáz forintot vesztett.

Főnyi nem volt fukar s korántsem oly szűkkeblű, mint *Skultéti*, ki szintén sokat nyert a kártyán Békés-Csabán, de ki pályatársain nem segített, szegényben és veszedelemben hagyván őket. Ellenben e fiatal ember, a mit a szerencse nyújtott neki, készséggel megosztá színésztársaiéval, az uton minden költséget fedezett s a fuvarbért is kifizette egész Mádíg, sőt még az összes férfi-személyzetnek bőbőbögös ingot akart csináltatni, az őhajtván, hogy ekként öltözködve vonuljanak be Miskolcra. Ezt azonban el nem fogadták tőle.

Miskolcra, — hol egy éjt töltöttek, — a szállodából kilépvé, mindnyájan tántorogni kezdtek és csakhamar rémület fogta el a város összes lakosságát a nagy földregés miatt, mely akkor hazánkban hosszú vonalon volt éreztető.

Mádra érkezvén, *Tóth János*, az igazgató másnap jött meg a társulat másik felével. A közönség melegen fogadta őket s az első előadás szufolt nézőtér előtt s közetszés mellett

folyt le. Itt ismét szép jövőt reméltek, melynek teljesülését azonban a fogadóban kiütött tűz vész megghiúsította.

A diszletet ugyan sikerült az ablakon kidobálni, megmenteni, de a szinteremben többé előadásokat tartani nem lehetett. Egy állásban fölépítettek ugyan a szinpadot, de oda a közönség nem ment a nagy hideg miatt, és így végeken kiszorultak Mádról.

NYOMA VESZETT!

— ANOOL BESZÉLT. —

HUSZONKILENCEZEDIK FEJEZET.

A „Diamante”.

A Madonna ugy látszik megkérleltette magát, mert az idő szoról szóra ugy fordult, a mint Donato megjósolta. Ősi reggel sohasem volt szebb; az égbolt fénylő kék kupola; völgy és halom verőfényben csillogott. Őt órákor a campanillák harangjai már megszólaltak s hat óra előtt a keresek és unokahuga megindultak a vasuti állomás felé.

A Strada Vicentino hosszú egyenes utca s a nap szemközti fogta őket; de Stefano Beni nem az az ember volt, a ki egy fél lirát kocsiért kidobjon, ha sétálva is kimehetett a vasúthoz. A mint mentek, Moretti Tóni vágatott el mellettök, osztrák katonákat hívó kocsián. A lány erősen a bátyja karjába fogódzott, de visszautasított kérője észre sem látszék venni őket s porfellegetben tünt el.

De ki az ott, két tengerészisztí egyenruhában, vállrojtta és kerek sapkáján széles arany paszománytal? Nem Cesare Donato? De biz ő az; ugy néz ki mint egy tengernagy; Giuliettának legalább ugy tetszik, a kinek szivét büszkeség tölti el, kedvesét ily fényben látva ragyogni.

— Hajótulajdonos, ha vendégeket vezet hajójára, kivált ünnepnapon, díszruhában köteles megjelenni, — mondá mentegetőzleg. — Már ez fogalmi szabály.

De oly szép és tekintélyes volt így, hogy egyáltalában nem volt mentsegre szüksége.

Most már egy másodosztályú kocsiában ülnek; az öreg Beni és Giulietta egymás mellett, Donato velök szemben. Az öreg erővel maga akarta megváltani a maga és leánya jegyét — ámbár titkon abban a nézetben volt, hogy vegyes vonaton s harmadik osztályon is csakugy utazhattak volna — de a *«kapitány»* ebben nem engedett.

A lány soha sem volt még Velencében. Vasuton is még csak egyszer utazott életében: Mantuába s vissza, közönséges tehervonaton, két vagy három éve. Alig mer először a tova visszaroanó tájra kitekinteni. De félelme csakhamar eloszlik. S most Donato két egymás mellett kastélyra fordítja figyelmét; egyik a dombtetőn, majdnem egészen rom; másik, a domboldalon, aránylag új építmény. Ezek a Montecchiek kastélyai; s Romeo valószínűleg a dombtető kastélyban született.

Most elhagyják Vicenzát magas tornyával és Paduát dómjaival. Azután mocsáros lapályokon robognak át; majd egy széles folyón; itt egy ezüst tó, tarka vitorlás halászbárkáival; s a távolban ködlik, mely tengerparton, sötét tornyai s kupoláival Veneze.

Most a vonat hosszú hidra ér; csillámú vizek mindkét oldalán. A száraz, a távolban, sűrű homokzátonyként tűnik föl. Az álmosszerű város egyre fölébb emelkedik s közelebb jő. Egyszerre meglassul a vonat; fedél alá jutnak; megállnak; s oly közönséges állomáson vannak, mint bármely másik.

— Mind jó, — mondja Stefano Beni; de én mégis jobb szerettem az én időmben, mikor Mestre-től a tavon át csónakon jöttünk. Természetellenesnek találom: vasuton érkezni Venezebe.

Most vízlocsolta széles lépcsőkön haladnak fölfelé; a vonaton érkezettek ugy rohanak a gondolák után, mint másutt a bérkocsik után; de Donato kapitány minden ajánkozott visszautasít; őt egy matróz várja, ki mihelyt megpillantja, a nyakán függő kis szipha fuj; s a csatorna túl oldaláról egyszerre kiválik s feléjük siet egy karcu gondola, hat végező legényvel, a kik katonásan köszöntik Donatot.

— A Grand Canal-on fel, — szól a kapitány, kézen fogva Giuliettát s bevezetve a gon-

dolába. Beni utánok. Az elő-ülésen foglalnak helyet s a gondola megindul, a merre vezényelve van. S a mint a zöld és csillogó habok vizzik, emelik, gyorsan tova, bámulatos kép tárul a leány szemei elé. Oszlopos palotahomlokzatok, festői templomok, régi vörös téglából, tömör harang-tornyok, csücsketekkel meredve a kék égnek; mellettök elshunó könnyű gondolatok kikötve márványlépcsőkön; nyüzsgő, mulató, virágzó népsokaság raja. Most mennek át a Rialto magas hidja alatt. Ez a Santa Maria della Salute temploma, ott a Szt. György szigete; s a roppant köhalom, mint egy óriás piramis: a doge-palota, a székesegyház s a Szent Márk tornya....

A leány szorosan bátyja karjába kapaszkodik. Egyet sem szól. Oda van a bámulattól; csak néz és hallgat. Mint gyermek, a felhőket szokta nézni, a mint álmodott légi kastélyok alakulnak, vörös, kék, sárga, narancs színekben. De hol az az álmodott légi kastély, mely versenyezhetne azokkal, a miket most lát?

— Ezek a királyi kertek, a hol ama fákat látja, — mondja Donato — s az a nyílt tér, a hol a magas oszlopok állanak, a Szent Márk tere. S az a nagy bolthajtás, mely a víz fölött a doge-palotát a szomszéd épülettel összeköti — látja azt a magas hidat, melyen emberek járnak — az a sohajok hidja. Nézzé ott azt a hosszú fővénortort partot, az a Lido, s ez válszt el az adriai-tengertől?

— Hát ez, a melyen járunk nem a tenger?

— Nem, leánykám; ezek csak a lagúnák, — oktatja nagybátyja. Most a kikötőhöz érnek, a hol árbozzerdő meredez előttök.

— Látja ott azt a nagy hajót? — mondja Donato. Az az osztrák őrség; ágyuval szoktak róla jelt adni naplementekor. Mellette az a nagy gőzös az angol postahajó. S amaz ott — a «Diamante».

Ez, — ez a három árbozos, zászlókkal és vitorlával — ez a «Diamante»?

Tova siklanak a setéten csillogó hullámokon. Köteleit dobnak a hajóról s azt a gondolán megragadják. A hajó mellett megállanak; az átjáró kis hidat helyére egyengetik. Donato az első, a ki ráugrik s kezét nyújtja Giuliettának. S a leány, a mint a földzeten áll, úgy üdvözi a hajó személyzetét, mint egy királynőt.

Az első- és második kormányos, egyenruhában, paszományos sikkokkal, állva fogadják az érkezőket. Üdvözlők kapitányukat katonásan; s kalapot emelve a vendégeket. A fedélzeten minden oly tiszta és fényes mint a tükör. Ágyuk is vannak; mintha a «Diamante» hadihajó volna! — Önöket ez meglepi? kérdé Donato komoly mosolylyal. — A kereskedő hajónak is tudnia kell védeni magát. Kalózzokkal találkozhatunk, Borneo körül vagy China partjain; akkor bezeg jól fog esni az ágyu.

— Azt hittem csak Bari és Velence közt járnak, — mondá Stefano Beni megütődve. — Azt nem mondtam; Bariból indulunk

ki, de többnyire sokkal messzebb járunk. Legutóbb is a nyugat-indiai szigeteken voltunk.

Aztán körül hordozza őket s Giulietta, a ki gondolánál nagyobb hajót még soha sem látott, enged megmagyarítani magának mindent: a delectüt, a kormánykerekek használatát, a vitorlákkal való bántást; azután levezettetni magát a hajó-fenekbe, az indigo-, kávé-, rizs- (most üres) rakodókba. Egyszerre csepengetnek s reggeli ebédre mennek.

Nem épen tágas, de elég kényelmes, tükrökkel és ülőhelyekkel csinosan felszerelt kabin fogadja őket; közepén virág-edénnyel díszített kerek asztal; délelednek is beillő gazdag villásreggeli, kanálalaku nagy ezüst villák; a vendégeket minden bámulatba ejti. Donato az asztal-

tól; de érdeklődéssel nézi a könyveket, melyek díszkötésekben csábítólag néznek rá. Megpróbál kinyitni egyet kettőt: de idegen nyelven vannak s mit sem ért, olvasni sem tud belőlök. — Szeret olvasni, édeském? — kérdi Donato.

— Néha azt hiszem, hogy nagyon is. — S mit kedvel? Persze — regényeket, költeményeket? Az én kis könyvtáramban alig fog találni ilyesmit....

— De ezek versek! — szól a lány megörülve, a mint ismét kinyit egy könyvet. — Ah, ez is idegen nyelv — teszi hozzá lehangolva.

— Ez Horác ódái. Nem hallotta hírét Horácznak; régi latin költő, még a pogánykorból.

— Tán még Romeo és Julia előtt?

— Oh, sokkal!

Ezalatt az öreg kerek egy kis ébenfa szekrény iránt érdeklődött. Donato, bár látott arca elsötétüléséből, hogy nem örömet tette, nem kerülhetette el, hogy meg ne mutassa annak tartalmát. Két arckép volt benne. Az egyik csak egy fej — szőke, gondórhajú gyermekfej — volt, a másik magas karcsú nő, fehér ruhában, feltünőleg hasonlított a gyermekhez.

Giulietta elpirult. Első neje és gyermeke: gondolá magában önkénytelenül.

— Anyám s testvércsem képe, — mondá Donato, a legmélyebb megindulás hangján. — Egyetlen ereklyém ami rólok maradt!

— Nem élnek már? kérdé a leány elszorult szívvél s remegő hangon.

— Magam állok a világban, — felelt a férfi mély komolysággal. — Senkim sincs — csak te!

Öt perc múlva ismét a gondolában ültek, mely a hajótól eloldva gyorsan repült be a csatornába. A délutánt Velence néhány nevezettségének megszemlélésével töltötték. Az idő észrevétlen gyorsasággal röpült s eljött az est, a csillagos — és a vonat hazafelé robogott velök.

(Folytatása következik.)

EGYVELEG.

* A legkisebb gőzgépet eddig egy amerikai órási készítette. Mintegy 15 grammot nyom s rendszeres üzemre alkalmas. A szivattyú valamivel nagyobb, mint egy hüvelyk 12-ed része s az átmérő mintegy 3/4 hüvelyk. A gép 140 különböző darabból van készítve, 52 csavar kapcsolja össze, három csepp viz megtölti a kazánt s az egész gépet mozgatja hozzá.

* Postagalamb-versenyit rendeznek Strassburgban. Sok helyről vittek oda galambokat s egy hónapig tartják fogva őket s csak azután bocsátják szabadon. A francia kormány a kísérletekre nagy díjakat tűzött ki s meg akarja vásárolni azokat a galambokat, melyek az első nap érkeznek Párisba.

* A halak is megéreztek a nagy forróságot, mely a múlt hetekben volt. A «Temps» francia lap szerint a Meurthe folyó halai nagy mennyiségben pusztultak el s élettelenül vetődnek ki a partra. A helyi hatóságok körlevelekben figyelmeztették a folyó partján levő községek lakóit, hogy a halakat ássák el, nehogy ragályos baj legyen belőlök.

A CSILLAGÁSZOK DOLOG KÖZBEN.

Két képet mutatunk be ma az olvasónak, melyek Anglia állami csillagvizsgáló intézetének, a greenwichinek csillagászait, hivatalos teendőik közben ábrázolják. Egyik nap-észlelést, a másik az álló csillagok észlelést tünteti fel. E két nagy része van az egész asztronómiának: a bolygórendszer, és az álló csillagok rendszerének kutatása. A csillagászat legfontosabb teendőivel foglalkozva mutatjuk tehát be a tudóst, midőn e két képet közeljűk.

Egyik kép a napsütés, vagy inkább mondhatnánk a nap derült voltának észlelését ábrázolja. A földat itt nem abban áll: meghatározni, hogy a nap mily erősen süt, hanem hogy mennyi ideig süt, és mennyi ideig van felhő által eltakarva. Azt mondhatná ugyan valaki, hogy erre készülék sem kell, miután azt bárki szabad szemmel is megfigyelheti. Ki áll a napra, s órájára ügyelve följegyezgeti, hogy mennyi ideig sütött a nap, s mennyi ideig volt elborulva. És ez az ellenvetés a maga szempontjából teljesen helyes. Itt azonban a földat abban áll, hogy az embernek ne kelljen ott állania egész nap, hanem, hogy a készülék magára hagyva is megtegye szolgálatát, s följegyezze a napsütést és borulatot akkor is, ha senki sem áll mellette.

És az ábrázolt készülék ezt teszi. Egy egyszerű üveggömb az, mint a képen látni lehet, mely tengelyénél fogva egy öblös edénybe van erősítve, úgy hogy oldala és az edény között jókora hézag marad. Ez az üveggömb olyképp működik, mint az üveglencse, mely a ráeső napsugarakat a gyúpontra gyűjti össze, s minthogy épen gömb, akármily oldalról süt is a nap, mindig össze fogja a sugarakat gyűjteni, de mindig más-más helyre, miután a nap az égen mindig odébb és odébb mozog. A külső edény falára köröskörül egy fekete papírt ragasztanak oly formán, hogy a gömb gyúpontra mindig e papírra essék. Ha már most süt a nap, akkor összegyűjtött sugarai a fekete papírt vagy egészen kiegészítik, vagy legalább megbarnítják. Ellenben ha elborul, a papír sértetlen marad. Ha tehát este a papírt onnan leveszik, ott találják rajta a derűtségnak vagy borultságnak milyenségét lerajzolva, a mint ezt maga a nap megtette. Ha egész nap derült volt az idő, folytonos kiegészített vonal fogja ezt jelezni; ha olykor elborult, a vonal meg lesz szakadozva; kissé megpörkölt barnás helyek vagy fekete foltok szakatják meg. Ellenben a fekete papíron semmi folt sem lesz látható, ha egész nap el volt felhőktől takarva a nap.

A nappal éltet adó égitestnek, s a rendszeréhez tartozó bolygónak szemlélésén kívül a csillagászat legfőbb földadatát képezi: az álló csillagok helyzetének meghatározása. Ezek az állócsillagok ugyanis nem felelnek meg egészen a nevezetnek, mely nekik adatott, hanem némi csekély helyváltoztatásokat viznek végbe, melyeket egész pontosan ismerni, a csillagászatra nézve főfontosságú érdekel bir. E helyváltoztatások részben az által származnak, hogy a mi földünk változtatja helyzetét a mindenségben, részint az által, hogy maga az illető csillag is sajátos mozgással bir, de e helyváltoztatások oly csekélyek, hogy csak a legnagyobb pontosság mellett válnak észrevehetőkké.

E czélból szokás meghatározni a csillag helyét, melyet e térben különböző időben elfoglal. Meghatározzák pedig oly módon, hogy lemérik a távolságot, melyben az aequator fölött vagy alatt látszik, valamint a távolságot, melyet valamely meghatározott délkörrel elfoglal. Azonnal kifejtjük ezt részletesebben.

A földat tehát kettős, s mindkettőt egy eszköz által szokás meghatározni. Az eszköz egy vonalban mozoghat föl és alá, mely vonal szár-

mazik, ha a déli és északi pontot egymással összekötjük. Már maga a helyiség, melyben ez az eszköz el van helyezve, külön e czélra kell, hogy berendezve legyen. A falon és a lapos fedélzeten mindenütt széles nyílás van e vonal irányában, úgy hogy ha kinyitják a csapó ajtót, mely e nyílás az eső ellen védi, az égből csak egy csik lesz látható: az a rész, mely a dél-észak vonalba esik. Minthogy pedig valamennyi csillag megtesz naponként egy-egy körülfordulást: ezen az egy csikon, s annak középső vonalán mindegyik csillagnak át kell naponként egyszer haladnia. Csak hogy mindegyiknek más-más időben, a szerint, a mint a csillag az égnek más-más helyen van. Ha megfigyeljük ezt az időt, mikor ez történik, kapjuk már az előbb említett méretek egyikét. Ha pedig megmérjük, hogy e pillanatban mily magasan állott e csillag a láthatár széle fölött: kapjuk a másikat s ezzel meghatározzuk tökéletesen a helyét, melyet a csillag az égboltozaton elfoglal, úgy hogy semmi más csillaggal ezt többé össze nem téveszthetjük, s esztendőnk

A NAPPÉNY MÉRÉSE GREENWICHEN.

táveső alól kerekesszekét, melyen eddig görnyedt s azokon a nagy kerekéken, melyek a táveső tengelyéhez két oldalt erősítve vannak, leolvassa a magasságot is, melyben a csillag a láthatár fölött volt.

Igy aztán megvan neki a kívánt két mérete. Azaz, hogy meg előbb vagy egy órást számolnia kell, s csak akkor lesz meg. Mert e két méret bizonyosan hibás, s meg kell határozni, hogy mekkora a hiba, mely bennök előfordul, hogy tőle megszabadíthassuk. A hiba pedig soknemű lehet. Legelőször is származhatik az által, hogy az eszköz pókháló szála nem fekszik épen a kívánt vonalban, hanem attól vagy keletre, vagy nyugatra. Ezen többnyire csak másnap lehet segíteni, a midőn egy arra szolgáló készülékkel az eszközt megfordítjuk. A melyik tengelye előbb nyugotnak irányult, azt ekkor keletnek fordítjuk és viszont. A mennyivel a pókszal tegnap nyugatra feküdt, ma annyival keletnek tér ki. S ha újból észleljük a csillagot, ma ép akkora hibát fogunk elkövetni, mint tegnap, csak hogy fordítva. Ma előbb fogjuk ugyanannyival látni, mint tegnap utóbb, s a kettő között könnyű megtalálni a helyes időt. De vannak az észlelések másodszor oly hibái is, melyeknek nagysága számítás által meghatározható, s az észlelés maga tőlük megszabadítható.

Igy működik a csillagász nap nap után, bejegyezgetve katalógusába a meghatározott helyzeteket. Munkája csendes, egyhangú. Évek mulnak el, mialatt munkája változatlan egyformaságban halad, semmi elő nem adja magát, a mi új vagy meglepő lenne. Aztán ha évek hosszú során meghatározott néhány ezer méretet, kinyomatja a katalógust, hogy mások is tudják róla. Az aztán hever a könyvtárakban évek hosszú során. De egy század vagy két század, előveszi az akkori csillagász, s által kutatja eme méreteket még egyszer. Egyesek megmaradnak változatlanul. Mások kicsiny eltéréseket mutatnak, ismét mások nagyobbakat. S emez eltérések a legnagyobb fontosságúak az ég ismeretében, ezek világosítanak föl bennünket annak szerkezetére felől.

Azért adózunk hálával a múlt századok csillagászaik emléke iránt, azért adózandnak hálával a mi korunk csillagászaik és a jövő és azutáni századokban.

H. P.

Visszaemlékezés az ötven év előtti kolera-évré.

1831-ben még csak két magyar hírlapot olvasott a magyar közönség. Az egyik volt: «Hazai s Külföldi Tudósítások», Pesten, kiadta és szerkeszté Kulcsár István. 6—700 előfizető számára. A má-

sik: «Magyar Kurir», Bécsben, kiadta Márton József 3—400 többnyire utófizető számára, kik azután a «Jelenkor» megjelentével pár év múlva elpárologván, a bécsi magyar újság is megszűnt. E két újságból olvastuk — a kik olvastuk — az akkor dúló lengyel-orosz háború hírei közt, hogy az orosz birodalomban egy új fajta pestis — a kolera dúlhog, mely Indiában keletkezve, onnan Perzsiába, majd az oroszokhoz átespva, az ország belsejéből a katonák magokkal a Visztulához hozták, s egyaránt pusztít a két hadakozó fél táborában. A közfigyelmet azonban a háború vévén főleg igénybe, a kolera-ról majdnem megfeledkezünk, midőn június elején halljuk, hogy a kolera már Galiciában, — a hó végén pedig, hogy már a Galiciával határos magyar megyékben szedi áldozatait. Julius első napjában a közép- és főiskolákból országszerte szétbocsáták a tanuló ifjúságot.

Debreczenből haza felé Tolnakegybe menekülökben, a Dunát Tolnában és Fehériben már fegyveres örökkel elzárva találtam. Egyedül Budapest hajóhidján volt még szabad a

közlekedés. Pestre késő este jutottam be szerencsésen egy fődött kocsin. Szerencsésen mondom, mert a sorompónál csak a közel falubeli kocsis utlevél nézték, s ha az enyimet is olvasták volna, mely Szolnokon július 7-én láttaoztatott, a hol már akkor kolera-élet fordult elő, engem, mint koleragyanusát a vesztglöbe zárnak a sok vándor mesterlegény és fuvaros közé, kiket aztán néhány nap múlva az egyetem ifjuság lázadásá szabadjott ki. A hír napról napra, sőt az emberek összefutásait a piacokon, óráról órára növelte iszonyu nagyságra a kolera fogalmát; a félelem- és rettegésben átalános lett a bódulat. A merre jártam, minden házban erős khlórmez-szag üt meg az orromat, mely csodaszert a budai helytartótanács a kolera ördögének elűzésére, mint hathatósat ajánlotta. Minden elővigyázat, zárvonal, minden házban erős khlórmez-szag üt meg az orromat, mely csodaszert a budai helytartótanács a kolera ördögének elűzésére, mint hathatósat ajánlotta. Minden elővigyázat, zárvonal, minden házban erős khlórmez-szag üt meg az orromat, mely csodaszert a budai helytartótanács a kolera ördögének elűzésére, mint hathatósat ajánlotta.

Kulcsár István hírlapjait a rémes járvány alatt átszurkálva, fényomaggal megfűstölve kaptuk, mint még az ötvenes évek elején a török birodalomból, Belgrádból is, a levelek átkulgvata, megfűstölve jutottak át az osztrák-magyar határra. A lapokból olvastuk a lengyel-orosz háboru s a kolera emberirtásait. Olvastuk, részint hírből hallottuk a járvány számos áldozatait, jelesen, hogy az orosz főhadvezér Dieben, Magyarország éresek-prímása Rudnai Sándor, a pápai reformált főiskola újáteremtője Márton István, a magyar irodalom dieső előhazozosa és martirja: Kazinczy Ferenc is a sok ezer közt, a járványának áldozatát estek. Egy Diebiset az orosz császár, éresek-prímás a magyar király hatalomszava állíthat elő: de egy Márton Istvánt, egy Kazinczy Ferencet, csakis a korszellem és az ifju nemzeti életerő teremthet új alakban. Teremtett is, mert nyomukban, kiket ők jövendöltek, sergestül tódulnak az istenfiak. Kazinczy Ferenc hamvainak az ekkor elmaradt végtszeteletét, az ő születése százados évfordulatává, 1859 végnapján adá meg a halás utókor, midőn különösen Abauj-és Zemlénmege urai, hölgyei, az elhunyt-nak sírját megkoszorúzták és a sirhalom szögleteire négy cserfát ültetnek. Az öreg Kálniczki ref. lelkes pedig a sir fölött így imádkozik: «Halát adok neked uram, isten! hogy a te öreg szolgálódnak megéri engedél e napot, hogy a kit én tizenhöz év előtt csak harmadmagammal kísértem e sirhoz, most, ezen azóta elhagyott sírt az ország minden részéből ebersereglő urak és hölgyek, az elhunyt érdemeinek megannyi tisztelői, jöttek megkoszorúzni.»

Az 1831-iki koleraának már a híre is retentő volt, de retentőbbé tették az intézkedések, melyekkel különösen Zemlénmege rendei az iszonyu vendég elfogadására készültek.

Minden tiz-tizenöt falut egy kolerabiztos felügyelete alá, minden faluban külön kolera-kórházat, külön temetőt rendeltek, a vizsmuthot és khlórmez-t mindenfelé nagyban osztogatták. A nép közt az a hír terjedt el, hogy az urak a május 3-ki tisztújító gyűlésekben elhatározták, hogy ama szerének a kutakba szórása által megmérgezik a népet, s hogy ebben a szidők is egy kére játszanak az urakkal. A kutak megmérgezése, — mint mondkák — egy kassai gyógyszerészek ama vizgyázatlan nyilatkozatából terjedt volna rémhíre: hogy ha a nép a vizsmuthot nem akarja, mint kolera elleni szert bevenni, ezt a kutakba kell hintoni! Julius közepette kezdett a kolera nagyobb mértékben terjedni, augusztus elején pedig magas fokát elérni, s midőn az újnyavalya a nagyobb számú népéből természetesen nagyobb mértékben hordaná el áldozatait, mint a kisebb számú urak és szidőkből, a nép mérgezési gyanuja még nagyobb fokra hágott, s erőszakos tetteken tört ki. Terebes vidékének szoták-tót falvai összejöttek tanácskozik, s elhatározták az urakat és szidőkat, mint kutmérgezőket, kiirtani. Egyik faluban elfogták Lőrinczi bizost, s kényszerítették, hogy egye meg azt a khlórmezest, melyet zacskóba kötve a nyakában hord. Mentetgetőzik, hogy az óvszer, s nem ennalval. Azután a kutyával és macskával kenyérben etetvén meg a khlórmezest, midőn ettől megdöglöttek volna, ütöttek, verték a bizost: valja ki, hogy őt az

urak felfogták a nép megmérgezésére, s bár az útekek alatt is tagadták, ráfogták, hogy kivallotta, a minthogy néhány zsidóval kinzások közt csakugyan elismertették a mérgezését.

Augusztus 3-dikán kora reggel Terebesen az urasági kastély előtt kétezer helybeli és vidéki fegyveres pór nagy zajt üt. Ábrahám nyiszár főhadnagy, ki szerencsésen tudott a népnyelvén s a helységben tizedmagával szállásolt, kérdi tőlük: mit akarnak? «Megölni a mérgekeverő urakat és szidőkat!» volt az általános riadás. «Azt ne tegyétek — mondja erőlyesen a főhadnagy — ha bűnösök, a felsőbbség majd törvényt lát felettük, hanem a gyanusokat hozzátk az én felügyeletelem alá.» A pórok józanabbjai helyeselték a főhadnagy tanácsát, hanem a dühös nép neki rohand az uradalmi tisztetek és szidőknak s valamennyit kegyetlenül összeverte, egy szűk pinczébe zárták, honnan őket a főhadnagy a kastélyba, tágasb, biztosabb szobába helyezte el, a kastély asszonyát pedig: gróf Szapáryné, katonái által bátorságosb helyre kísértette; egyszersmind irt Kassára, hogy tekintve a körülmények veszélyességét, a hadparancsnokság minél nagyobb számú katonaság küldéséről gondoskodjék. Ezt sürgette az alispán is, szintén Kassáról és Galicziából. Mig azonban ez megerkeznek, a pór nép nekirohant az ur lakoknak, ársszókat, kirabolt mindent, elvitte a pénzt, drágaságot, megitta a pinczék borait, kiabálva: «Itt a kurucz háboru! halál az urakra, zsidókra!»

Ábrahám főhadnagy kevesed magával, mert kilencz legényéből is kettő kolerában szenvedett, annyi ezer népek ellent nem állhatván, leleménye által mégis sok életet megmentett; mert híre futamodván, hogy a katonaság is a nép részén van, a falukról az urakat, zsidőkat, noha kegyetlenül elkínözva, Terebesre hordták, hogy majd ott, a bűnösök fölött törvényt lássanak. Azonban a parasztek folyvást garzdálkodtak, raboltak, gyilkoltak, mig a közbéjött katonaság véget nem vetett dühöngéseiknek. Többi között Varanón gróf Forgáchné kastélyára törték, a tisztos öreg asszonyt megverték, s kincsei kiadására kényszerítették. Egy pimasz a grófné újját el akarta vágni, hogy gyűrűjét magáévé tegye, a grófné azonban maga húzta le azt, s átadta a zsványának. Csákyón báró Meskónét rabolták ki, s végét agyonverték. Gróf Forgáchné és báró Meskóné a további bánalmazásoktól egy Brányi nevű huszár-kadét és egy közbéjött menték meg, kik az urhölgyeket megtámadó pórok közül többeket levágtak, vagy lelöttek. Zamutón Klubicszky kir. tanácsos támadták meg, ki ugyan hű jobbagyal segélyvel Terebesre menekült, de tisztartóját agyonverték s ügyvédét: Hunyort majdnem halálra kínozták. A szomszéd falusiak egy kóbor suhanczot fogtak meg, mint kutmérgezőt. Kikeresett kinzások közt vallatták: kik fogadták fel a kutak mérgezésére? A szerencsétlen kinjában minden vidéki urat, kit ősmert, büntetésének vallott, köztük Hunyort is. A parasztek épen akkor két levelet fogtak el, mindegyiket Hunyornak szólót; egyiket egy pap írta, hogy küldjön neki kolera-orvosságot, másikat az atya Terebesről, melyben fiát az ottani körülményekről értesítette. A két latin levelet egy öreg molnár, ki pedig olvasni sem tudott, magyarázta meg a parasztnak, mintha a levélírók azt beszélnék ki, mit az ímént meginkzint suhancz vallott vala, s ugyanazokat az urakat, mint mérgezőket, néprörtöket nevezte meg. A meginkzint Hunyornal a pórok megakarták ásatni saját sírját, midőn az épen jókor megerkezett katonaság őt a bizonyos haláltól megmenté. Kozma Ferenczet egy csapat pór saját házában támadta meg. A megtámadott azonban nem ijedt meg, puskát fogott, s az elsőt, a ki verte mellét: «ide löjj, ha van bátorságod!» lelőtte, mire a pórok tova kotródtak, de Kozma is lóra kapott, és elszárgulodott, hogy veszélyben forgó személyének és házának segélyt hozzon. A parasztek visszajöttek, s Kozmáét bántalmazni kezdték, midőn egyik felkiáltt: «Eh, mit bántjátok azt az asszonyt! Jerünk a pinczébe, igyunk egyet!» Mig ezek magok holtreszre leitták: Kozma is megjött a segélykísérlettel.

Legborzasztóbban dult a pórság dühe Meryéken. Itt a mérgekeverőnek hitt Szulyovszky ur házat vette körül nagy sokaság. A házban voltak többi közt Reviczky szolgabíró és Tercsánszky esküdt. Szulyovszky két rablót, kik

erővel törtek be a házba, keresztül lőtt, mire a megijedt tömeg kissé tárgult; azután az istállóba akarván menni, hogy lóra kapjon, itt egy Hamza nevű ember, ki Szulyovszkynak sok javával élt, utját állja. Szulyovszky térden kéri: kegyelmezzzen neki, mire az így felel: «Most én nem vagyok Hamza, hanem kurucz!» Ezzel elragadván az ur puskáját, vele agyonveri. Azután a pórok behohantak a kastélyba, ott agyonverték a szolgabíró Reviczkyt, a kasznárt, jegyzőt, ezek nejét, Szulyovszky gyönyörű serdülő leányát, a helybeli lutheránus papot, összesen kilencz egyént, kiket aztán a kolera-gödörbe dobtak. A szobalány az ágy alá bujva lön tanuja az irtózatos gyilkolásoknak, de egy pór észreverte, kihuzta innen s már-már agyon akarták verni, de a lány könyörgött, hogy: «En is szegény paraszt ember gyermeke vagyok, és sokszor adtam kendnek pálinkát», — miért is aztán kegyelmet kapott. Tercsánszky esküdt egy, a mint reggel az ágyból kinyugott, mezitláb, kétésovny puskával kezében, a kertbe, onnan a szabadba menekült, s bár üldözöbe vették, puskáját üldözöire irányozván, őket távol tartotta; majd pedig egy jó embertől paraszt szűrt, kalapot kölcsönözvén, magát szökött katonának adta ki, s mint ilyet engedte magát bekísérteni Eperjesre, hol az épen gyűlésezett tisztikarnak és táblabíráknak elmondá a zempléni eseményeket. Hamza szánt forint jutalmat tűzött ki a Tercsánszky fejére.

Butykán Vezsmány főbíró sokáig kutatta a fellázadt pórság, s miután megtudták, hogy a ház padlásán rejtőztek, éjjel rá akarták gyujtani a házat. Erre a főbíró önkényt közöjűk megy, midőn egy ember leüti, de a másik betakarja szűrével és ütni nem enged; mások föl akarják akasztani, de a szomszéd faluból jövő parasztek tanácsát elfogadván, más elfogott urakkal és zsidókkal elítélés végett Terebesre kísérik. Az itt tanyázó katonaságnak értésere esvén: mifele kíséret tanyázik a kertek alatt, a hatvan főből álló parasztesapatot ugyanannyi katona hirtelen bekeríti. A parasztek menekülni akarnak, egyik a vezénylő tisztnek neki váj botjával, mig ez a vakmerőt kardjával levágja, a katonaság pedig (többnyire előző évbeli zempléni újoncz) a parasztkra tüzet ad: tizenegy azonnal el is esik, többen sebet kapnak, s a kik elfuthattak, híruul vitték a lázadó társaknak, hogy mi veszély vár rájuk.

Zempléni kívül Abaujban és Gömörben is történtek itt-ott lázágások, ezeket hamar elfojtották. Komolyabb volt az eset Szepesben, Klukón, hol a khlórmezest vivő tisztú ügyész, ha idején meg nem ugrik, agyonverik, sőt az ott örködő alhadnagy Mihalkovicsot, minthogy a káplár a néppel tartott, agyon is verték. Gróf Csáky Károly főispán, midőn hazulról, Mindszentről Szepesváralján keresztül Lőcsére lovagolna, a vásáros nép közül egy csizmadia rákiált: «Ahol megy a fő mérgekeverő, ússétek!» Egy paraszt le is ütötte a grófot lováról, s midőn a többi is ütni akarná, egy becsületes ember ráfeküdt a földön elterült urra, s fennen kiabálta: «Ha vétke a gróf, nyomozzuk ki, azután büntessük!» A nép ezt helybelgaván, a grófot a maga házához vezette, s onnan titkon éjjel álruhában Lőcsére segíté be. Szepesben egypár helyen a papok és uradalmi tisztetek verték agyon. Sárosmegyében Nagyvitére egy szepes-kluknoi ember vitte át a lázadás gyújtó anyagát, holott az urakat és zsidőkat a pórság azonnal őrizet alá vette. Az alispán annak híre katonasággal és felkelő nemességgel a falut éjnek idején meglepi, a foglyokat megszáradítja, a kluknoi izgatót fölakasztja s a zendülés tovább terjedésének elejét veszi.

Nagy volt a tudatlan, neveletlen pórtömegnek lázadási bűne, de nagy lön a büntetés is, mely azt követte. Báró Eötös Ignác, teljhatalommal kiküldött királyi biztos százötven embert akasztatott föl. A fölázítók mind halálig dacosan tarták magokat. Mások azt kiabálták rokonainak és nejeiknek, hogy gyermekeik jól neveltessék, nehogy hasonló sorsra jussanak. Egy kelesényi nemes ember a nejevel együtt került akasztófára. Ez az asszony azt kiabálta a földünlét népnek, hogy ezután ő lesz földesasszonya Kelesénynek, robotot, dézsmát elenged; azután Illosvai uri háza kirablására vezette a tömeget. A szegény férj eleget mentetgődzött a kir. biztos (egykor tanulótlára) előtt, hogy neje volt a főbűnös és őt akaratlanul magával ragadta. A kir. biztos kedélyesen, de határozottan

azzal biztatta: «amice carissime, cras pendebis!» Az akasztott hullákat a rokonok mindig ellátták tiszta ruhakkal.

A zemplén-szepesi pórlázadás híre bejárta Európa minden újságát, s ezek utján átkelt Amerikába is. Bölöni Farkasnak ott jártában jutottak az események tudomására. Majdnem mindegyik amerikai lap rémhíre végén ez az intés állt: «igy tesz a rabszolga, ha pillanatra lánczait lerázza sikerül!»

E levele egyebírt maguknak a rabszolgatartó amerikaiaknak is szólhatott.

Ez eseményeknek a bekövetkezett országgyűlésre s az urberí ügyek tárgyalására nem csekély befolyása volt.

Höke Lajos.

LEVELEK KHINÁBÓL.*

I.

Ichang (Khiná), 1881. márczius 26.

Én még mindig itt guggolok, várva utódom, mr. Morgani megerkezését, a ki pedig Hankovban várja, hogy a Jang-tze áradjon. Félek, hogy ápril vége lesz, mire Pekingbe jutok, holott fizetésem már márczius elejétől Pekingben huzom. Hogy ott mifele állásom lesz? azt majd csak Shanghaiba érkeztemkor tudandom meg.

Talán nem lesz érdektelen, ha megírom, hogy ott a kormány székhelyén a vámhivatali főinspektorátusnál mifele hivatali fokozatok vannak szervezve? — Peking persze nem kitért, és ott európainak — a diplomaciai tagokon kívül — széklni nem szabad.

A khinai kormány a vámok kezelésére teljhatalmu megbizottja a főinspektor Hart ur, neki vörös gombja van, és a polgári első osztályban álló alkirályoknál csak egy fokkal áll alantabb. Ő teljhatalommal intézi nem csupán a vámügyeket, de a magasabb birodalmi és internacionális kérdésekben is az ő véleménye a döntő, mert Hart urnak személyes becsületesége és bölcsesége különben is feltétlen bizalmat vívta ki a császári kormánynak. Az ő évi fizetése a százezer forintot is meghaladja.

Alatta nagy számú titkárság áll, u. m. főtitkár; khinai titkár (európai ember, de csupán khinai ügyekkel foglalkozik); számevő titkár; tengerészeti titkár; statisztikai titkár; nem résidens titkár (Londonban székelt); posta-titkár. Ezek mind commissionari ranggal bírnak, de a kikötőkben működőknél fentebb állanak. E titkárok mindegyikének külön önálló hivatala van, a megkívántató személyzettel.

Másod sorban és alább egy ranggal jönnek: altitkár; khinai altitkár; számevő altitkár stb., kik mind deputy commissionari ranggal bírnak.

Van ezután Hart urnak egy magán titkára, ki rendszeren egy másodosztályú assistens.

Vannak továbbá assistensek, száma mint-

*A fentebbi két levelet is, a melyek közül a május 22-iki július 21-én érkezett meg Magyarországra, a levélíró őrös atyja, Faragó Gábor ur szíveségéből közöljük, ki hozzánk intézett kísérő levelében fia sorsa fölötti aggodalmának ad kifejezést a következő sorokban:

«Szegény gyerek! a hadkötelezettséggel van nagyon megakadva. Ő persze az 1873-ik évben mint már besorozott egyéves önkényes katona a hadgyimnázteriummal is egyetértőleg jelöltetett ki a külügyminiszterium által jelen missiójára; és ennek dacára már 1876-ban kerestettek, hogy a hadgyakorlatoknál jelenkezzék, mikor legfelsőbb helyre intézett folyamodványát következtében ő felsége által a Khinában maradátság kegyelmeből 1881-ik év őszéig engedélyeztetett.

Folyó év őszére szándékozott is megjönni a jó fiám; de most, midőn szorgalma és kitartása folytán Khinában oly nem épen közönséges sorsban részesül, óhajtan természetesen még egypár évig foglalkozási helyén maradni.

Felfolyamodását e tárgyban megtette immár, és nyugtalanul várja elintéztetését. Hogy mi sikere leend? nem tudható. Ugy-e pedig kár volna a gyermekkel akkor szakítani meg khinai praxisát, midőn a bécsi keleti akadémiát végezt pályatárát is messza hátra hagyva, Khinában a polgári osztályzat harmadik fokáig, és a vámkézelésnél épen a khinai titkárság-ig küzdötte fel magát? — Talán még a haza is többet nyerne vele, ha a «behívás» még legalább egyidőre elhalasztatnák.

Teljesen osztozunk F. G. ur fölfogásában, s ha valahol, ez esetnél volna indokolt, hogy az illető kört a katonakötelezettség szigorú alkalmazásától eltekintենék.

Szerk.

egy tizenketten. (Német társam is ezek között van. *)
E személyezeth van csatolva egy építész-mérnök, egy gázmérnök, egy orvos, három angol nyomdász.

Van tanári kar is a külügyi hivatali pályákra készülő khinai ifjuság kiképezésére, u. m. vegytani tanár, mennyiség-tanár, anatomia és physika tanára, astronomia és meteorologia tanára, francia nyelv-tanár, német és orosz nyelv-tanár, angol nyelv-tanár, a khinai irodalom tanára. Ezek rangra mind az assistensek után állanak; fizetésük pedig évi 6—8000 frt.

Hogy e számára csaknem negyvenet meghaladó, és a legalább is tizenkét különféle nemzet képviselő személyzet között én majd melyik állást foglalandom el? arra nagyon kíváncsi vagyok.

II.

Peking, 1881. május 22.

Két havi kellemetlen várakozás után végre sikerült Ichangból elutaznom. Új rendeltetésem helyére pedig e hó 18-án érkeztem meg. — Azt talán irtam is már, hogy utasításaimat tulajdonképen Shanghaiban kellett volna megkapnom; ezek azonban, hogy hogy nem, hiányoztak. Már feligmeddig türelmet vesztve, jöttem fel Pekingbe, hol azonban kellemes hírek vártak rám. Folyó évi február 28-tól számítva Commissioner of Customs (vámigazgató) rangra lettem előléptetve s a khinai polgári rendharmadosztályával, a világos kék gombbal kitüntetve. Fizetésem pedig évi 12,000 frtra emeltetett fel. A mi jelen foglalkozásomat illeti, itt a főfelügyelőségnek a khinai titkársági tisztet (chinese Secretary) töltöm be. Persze van szabad-lakásom több szobával, melyek gazdag, jó ízléssel párosult fényüzéssel vannak butorozva. A kormánytól van még szabad kocsim lovakkal, azonkívül gázvilágítás. Nagy változás az Ichang pagoda-lakásból!

Az 1000 angol mérföldre terjedő utat a Yang-tzen hat nap alatt tettem meg. Igazán gyönyörű ut, hol a szebbnél szebb tájkepek tárnak fel az utas előtt. Ichangtól Hankovig a gőzös megjelenését még mindig rendkívüli üneményként bámulják meg, s férfiak, asszonyok versenyt futnak a hajóval. Hankovtól kezdve ki egész a tengerig a forgalom rendkívül nagy s még folyton fejlődésben van. Maga Shanghai pedig óriási világvárossá nőtte ki magát, s kereskedelmi nagyságánál fogva a kelet-indiai és khinai kikötők között idestova a legfontosabbnak lesz elismerve.

Peking most elég szomorú képet nyujt. A kelet császárjae alig egy hónapja hogy elhunyt, és miatt aztán egy a tisztviselők, mint a népség minden osztálya 80 napig gyász visel, sőt még fejüket sem borotválhatják, a mi pedig olyan piszkos, furcsa kinézet ad a szegény khinaiaknak.

Faragó Ödön.

EGY ÚJ TORPEDÓ-HAJÓ.

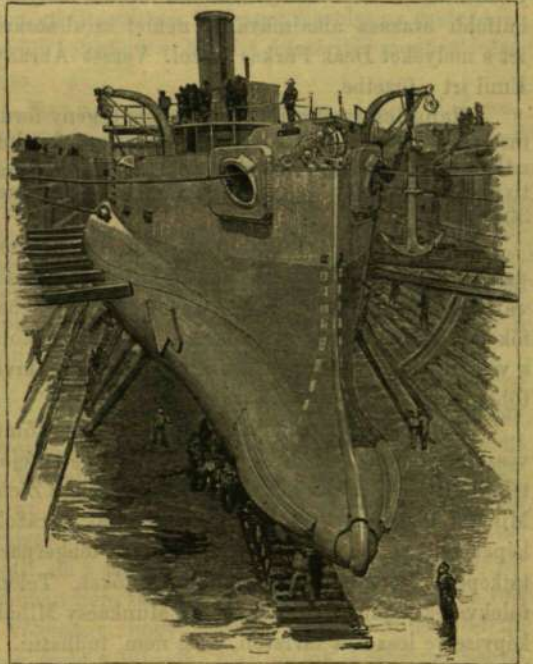
A tengeri utközetekben újabb időkben kiváló szerepet játszanak a torpedók, e rettenetes gépek, melyeknek alig észrevehető megjelenése és rendkívüli romboló ereje ma már általában ismeretes s lapunkban is többször említettett. E remületes hadihajókból egy új szerkesztű művet mutatunk be most a «Polyphemus» angol torpedó-hajóban, melyet néhány nappal ezelőtt nagy ünemélylyel bocsátottak tengerre a Chatham kikötőből, hol Barnaby főmérnök rajzai után Sanders építészeti igazgató felügyelete alatt harmadfel év alatt készült.

Ebben a renes gőzös és a torpedó egyesítve van s maga a főhajó is rendkívül fölfegyverzett. A torpedó a szokott «szivar»-alaku, 240 láb hosszú, szélessége 40 láb s mélysége 18 láb 9 hüvelyk. A víz alá eső rész három hüvelyknyi vastagságú acéllemezekkel van borítva vízhatlanul s mindkét végén szilárd acél hatolhat a Whitehead-fele torpedó-löveg, oly módon, hogy megnyitását s bezárását csaknem

* Levélíró azon bécsi ifjút érti, kivel, mint a khinai várn tanulmányozása végett osztrák részről kijelöltet. 1873-ik év őszén Khinába együtt utazott ki; és a kivel, mint a dualizmus képesán különben is legközelebbi földijével, a jelen időkig Khinában is folytonos levelezési viszonyt tartott fenn.

játszva lehet megtenni. A felső hajón még négy más torpedó is elhelyezve, úgy hogy azokat is lehet szükség esetén használni. Ugyanírt hat torpedó van — három-három mindenik oldalán — nagy Nordenfelt-ágyuk számára s mindkét végén két-két fedett torony, melyek részben a hajó benső részével tartják fenn a közlekedést. Van még ezenkívül két ventilator s egy füstkemény. Az egész szerkezet felső részét tönkre lehet tenni a nélkül, hogy maga a torpedó szenvedne miatta. Az evezők készülek különben a hajó bensejében van, mint általában minden, mit könnyebben meg lehetne sérteni. A csavarok hármas lemezűek s 14 láb átmérőjűek, minden csavar felülete 45 láb. Az evezőket úgy készítették, hogy szükség esetében emelhetők vagy lejjebb szállíthatók. Maga a torpedó-tartó, vagy — mint az angolok nevezni szokták — a kos (ram), 14 lábnyira hatol a gőzös testébe. Az egész hajó borítéka acézből készült s külső részén Whitworth-fele tömött 10 hüvelyk vastag acélboríték van, az egyes lemezeket ő csavar köti össze s a sarkokon még külön lemezeket is alkalmaztak.

Az ily nagy góddal fölszerelt hajó gépege 5500 lóerővel bír s képes óránként tizenhét csomó (knot) haladást tenni. A felhasznált gőz nyomása egy négyzetüvelykre 240 láb. Maga a gépezet 490 tonna súlyu, ide nem értve a torpedók működésébe hozására szükséges lég-

«Polyphemus» torpedó-hajó.

szorító gépeket. A vízbemerülő középrész 625 négyzet láb terjedelmű.

A nagy hadi hajót, mely kétségtelven a legkiválóbb tengeri hajók közé tartozik, s melyet rettenetessége miatt az Odysseus helyongaisából ismert Polyphemról kereszteltek el, vízbe bocsátásakor három admiral, számos képviselő és óriási közönség jelenlétében neveztek el így s a pápi áldáson kívül ősi tengerész szókás szerint hozzádobott borospalackot is megerősítette a névadást.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Rákóczi szabadságharczáról egy vezérkari mű jelent meg Bécsben, a közös hadgyimnázterium történeti osztályának kiadásában. Ama nagy haditörténeti mű keretébe tartozik e részlet, mely Savoyai Eugen hadjáratát adja elő s melynek új kötetében Reihkron ezredes most a Rákóczi-korszakkal foglalkozik, mint olyannal, mely Ausztria hadi erejét nagyon lekötötte s a császári csapatok a másfelé folytatott háborút csak bénított erővel viselhették. Igen sok adat állott a szerző rendelkezésére, s ez oldalról is érdekel bir ránk e mű, mely természetesen bécsi hivatalos szemüvegen tekint a nagy nemzeti mozgalmat. A fölkelő hadak erejét 1705-ben 50,000 főre becsüli, s ennek egy része jól szervezett. Különösen a tüzérseget dicséri. Felhozza azt is, hogy sok volt a képzett francia tiszt, kik a magyar seregek nagy szolgálatot tettek.

„Kézikönyv a tartalékos gyalogsági és honvédtisztek számára“, írta Arming Vilmos főhadnagy, a Budapesteni államoszó 67-ik gyalogezred önkéntesi iskolájának tanára. Ára, a szerzőnél meg-

rendelve, 2 frt 50 kr., könyvkereskedésben 3 frt. E könyv kiegészítője azon ismereteknek, melyeket az egyes önkéntes iskolákban kell megszerezni. Egyik része előadja azon dolgokat, melyeket a tartalékos tisztnek háború idején okvetlenül tudnia kell, a másik rész pedig a tartalékos tisztet személyn viszonyaira vonatkozókat állítja össze. A könyvhez függeléki párbajszabályok csatolva.

A párbaj szabályait Bolgar Ferenc, cs. és kir. főhadnagy terjedelmes füzetében állította össze, melyet legújában Pálffy Gyula, m. kir. honvéd főhadnagy magyar nyelvre fordított. A füzet Budapesten Grill Károly könyvkereskedésében szerezhető meg 60 kron.

A polgári perrendtartás teljes kiadásban jelent meg Jókai Albert váltóörv. bíró és Horváth Károly közjegyző helyettes szerkesztésében. E jegyzetküldés alapján az 1868. LIV. t. c. szolgálat, beékelve mindazon törvények megfelelő szakaszai, melyek 1868 óta perrendtartásnak valamely intézkedését módosítják vagy érintik. A Tettey-féle könyvkereskedés után kapható 1 frt 20 kréért.

Folyóirat. A „Koszu” augusztusi füzeté Beniczky-Bajza Lenke arcképét közli, s egy beszélt tőle „Menjünk Nápolyba” címen. A füzet többi közleményei: „Az ördög a keresztény ikonográfiában”, György Aladártól; „Durák Tódor”, rajz a fővárosi életből. Lauka Gusztávától; „Az édes anya” rajz, Hentaller Elmától; „Olasz dráma Petőfőről”, mutatvány a Ghini Antal olasz költő művéből. Érdekesek a Szerdahelyi Kálmán levelei, melyeket külföldi utazása alkalmával a német színházról írt s melyeket Deák Farkas közöl. Verset Ábrányi Emil írt e füzetbe.

„Nana leánya” című új francia regény fordítása jelen meg Mach H. és társa budapesti kiadókánál; a művet Sirven Alfred és Leveder H. irták s tizenöt füzetre fog terjedni; ára egy-egy füzetnek 30 kr.

A színházi szünet alatt mind a nemzeti színházban, mind a várszínházban tetemes újítások és átalakítások történtek. A nemzeti színházban főképp a színpad megújítását célozták el. A várszínházban pedig az egész nézőtér, ezen kívül több bejárat is nyitnak.

A műcsarnok őszi kiállítására hazai festőművészeink nagyon készülnek s többen már be is fejezték kiállítandó műveiket. A kiállítások közt lesz Zichy Mihály, ki zalamegyei parasztlakodalmat ábrázoló képet küld be, Ligeti Antal két magyar tengerparti tájképet, Mészoly Géza tanulmányokat, Teley fülkevidéki tájképet állít ki. Hogy Munkácsy Mihály képviselése lesz-e a tárlaton, még nem tudhatni. A képművészeti társulat az idén nem rendez kiállítást szent-István napkor, miután az eddigi ilyen kiállítások iránt sem mutatkozott részvétel. Szó volt arról is, hogy Zichy Mihály műveiből rendeznek kiállítást, mi közből akadályok következtében elmarad. Megemlítjük itt, hogy Zichy Mihály szeptember elején a Kaukaszba utazik, hol több hetet tölt, s vázlatokat készít Puskin illusztrációjához, a mire egy szentpétervári kiadó kérte föl.

Magyar művészek külföldön. A bécsi képművészeti akadémián a magyar művészek közül következők nyertek kitüntetést: Dery Kálmán Bécsről, Coebray Imre S. A. Újhegyről, Feszty Árpád Ó-Gyalláról, Fröhlich Károly Pozsonyból és Mirhovsky Géza Jász-Fényszaruból. A müncheni képművészeti akadémián is számos magyar ifjút tüntettek ki. S pedig a következő festőket: Hollós Simon (ezüstéremmel), Kemény János (ezüstéremmel), Karlovsky Bercei bronzéremmel, Hollós Józsa (bronzéremmel), Kardos Gyula, Karcsay Lajos, Peske Géza, Jendrassik J., Eisenhut Ferenc, Hrinyák Ede, Manheimer, valamennyi dícsérő oklevéllel, festészeti tanulmányokért. A szobrászok közül két magyar volt az akadémián, mind a kettőt nyert kitüntetést s pedig Mayer György, „Genre-csoportzatért” (bronzéremmel), „Fiatal anya síremlékeért” (dícsérő oklevellel) és Schid Károly Bachanália-csoportoztatásért (dícsérő oklevellel).

KÖZINTÉZETEK ÉS EGYLETEK.

A történelmi társulat sárosmezei kirándulására 66 tag jelentkezett, s augusztus 21-én indulnak. Az egyes bizottságok Bárfára, Zboróra, Margonyára és Ternyére fognak kirándulni, hol gazdag anyag kínálkozik a Dessewffy, Péchy, Bánó, Szinyeey, Merzse stb. családok levéltárában. A megnyitót, valamint a zárulást is Eperjesen lesz, mely alkalommal több becses értékes olvasatki föl, és a zárulást jelentés tétetik a kirándulás eredményéről.

A megyében nagy előkészületeket tesznek a társulat fogadására, és örömmel várják a leugyel vendégeket, kiknek vezetője Smolka tanár lesz.

Uszók egylete. Vasárnap az uszási sport számos barátja gyűlt össze a fővárosban és elhatározták, hogy uszó-egyletet alakítsanak, s az alapszabályokat mielőbb elkészítik. Az egylet elnökévé egyhangulag Eszterházy Miksa gróf, alelnökké pedig Thaisz Elek főkapitány választották. Az évi tagdíj 2 frtnál nagyobb nem lesz. Az egylet még ez év folyamán (valószínűleg augusztus 21-én) uszási versenyeket rendez, melyhez a jutalmak adakozás útján fognak beszerzettetni.

Országos díjnok-egylet. A hivatalokban alkalmazott díjnokok elhatározták, hogy országos egyesületet alakítsanak elő céllal, hogy vállaltat erővel segítsenek helyzetükön, mely nem valami kellemes. Az alapszabályok már megnyerték a belügyminiszter jóváhagyását s e szerint az egylet székhelye Budapest, célja a segélyezés és mivelődés. Alapító tag, a ki egyszer mindenkorra husz frtot, pártoló, a ki évi két frtot, rendes tag, a ki két frt beiratási díjon fölül havonként hatvan krajczár díjt fizet. Az egylet erkölcsi és anyagi támogatására a rendes tagok tarthatnak igényt. Állásvesztés esetén az egylet szerez a tagnak új állást; keresethiány, betegség, munkaképtelenség, súlyos anyagi helyzet esetében az egylet kölcsönt ad, halálozás esetén a család hatvan frt természetű segélyben részesülhat. Tervben van nyugdíjalap létesítése is.

Kisdedővök közgyűlése. Az országos kisdedővök-egylet közgyűlésének határidejét aug. 21-ére állapították meg; ez alkalomra a vidékről is számos kisdedővöt várnak a fővárosba.

Süketnémák kongresszusa volt július 24-én és 25-én Prágában, hol nem csak Európa minden országából, hanem Amerikából is jelentek meg küldöttek. Sajátosság benyomást tett a nagy gyülekezet élénk vitája, miattal a teremben a legnagyobb csend uralkodott. Természetesen, jelek által folyt a vitakozás. Mintegy 180 kongresszusi tag volt jelen, köztük 80 hölgy. A kongresszuson felhozott adatok szerint főleg Németországban növekszik az érdeklődés a süketnémák ügyé iránt. A Lipésében tartott legutóbbi kongresszuson a választmány kezdeményezése folytán Németországban két új intézet alapították, melyekben 400 süketnéma lel elhelyezést. A Németországban eddig fennálló intézetek száma 50-re ug. Élénk vitát keltett az a kérdés, hogy a nők is birjanak-e szavazattal. A nagy többség elhatározta, hogy a nők szavazhatnak. Ezután néhány indítványt és jelentést terjesztettek be a süketnémák tanításiügyének emelésére és végül elhatározták, hogy a képviselő testületek anyagi támogatásra kérik fel. Az ülés végén az elnök 6 felsége arcképe mutatott, azután jelekkel érthetővé tetté a gyülekezettel az uralkodónak a segélyre szoruló kérdésben kifejtett működését és felhívta a jelenlevőket, hogy adjanak kifejezést az uralkodó iránti köszönetüknek. Erre — mint írják — számos nyomorék torokból felhangzottak az inartikulált, de annál mélyebben érzett éljenkiáltások.

EGYHÁZ ÉS ISKOLA.

Országos tanítógyűlés. A tanfelügyelőségek részéről már nagy részben beérkeztek a közköztartásügyi miniszteriumhoz intézett jelentések az egyes tantestületek által választott országos tanítógyűlési képviselők megnevezésével. Ezek után ítvé, az országos gyűlésen egészen új arccal fogunk találkozni, mert a régebbiek közül keveset választottak meg. A miniszter által egybehívott „előkészítő bizottság”, mely hivatva volt a gyűlés napirendjét szabatosan összeállítani s annak tárgyait az országos ülés elé előkészíteni, már megkezdte működését Békey Imre miniszteri osztálytanácsos és fővárosi kir. tanfelügyelő elnöke alatt. Az előkészítő bizottság az elnökkel együtt 15 tagból áll. Az országos tanítógyűlést a közköztartásügyi miniszter hívta össze, s meglehetősen oppozitívonal találkozik a tanítók részéről, mert a gyűlés az eddigi tanítógyűlések központi bizottságának mellőzéseivel hívatott össze, s mert egyik tanító-testület sem tudta, hogy voltaképpen mi lesz a gyűlés tárgya, csak hallatszott, hogy — többi közt — az Eötvös-alapot is el akarja vétetni a miniszter ama bizottságtól, mely megteremtette és

kezeli. A tanító-egyletek küldöttei tehát küldők utasítása nélkül, de meglehetősen ellenzéki elszántsággal jöttek föl. Mutakozott ez már az előkészítő bizottság ülésén is, hol tizenkét küldött jelent meg, s élénken vitatták azon előterjesztést, melyben a központi végrehajtó bizottság tesz javaslatokat. A gyűlés tárgyalás első tételnek elfogadták az országos tanítógyűlés és a tantestületek szervezésének kérdését, a bizottság felírta és a miniszteri szabályrendelet alapján. Az Eötvös-alap kérdésénél többen felszólaltak, hogy ez ne legyen a gyűlés tárgya, mire az elnök Békely felvilágosításul azt mondta, hogy a kormány nem akarja az alapot átvenni, hanem az országos tanítógyűlésnek kívánja átadni. A tanítók nyugdíjaztatásának kérdését elejtették. A gyűlés további tárgyalás elfogadták: a magyar nyelv tanításának, a népnevelési egyletek fölállításának, a megyei tanszermuzeumok, az ismétlő iskolák tantervének és tankönyveinek kérdését.

Kinevezések a budapesti tud. egyetemhez. A közoktatásügyi miniszter dr. Ploss Sándort a kolozsvári egyetem a polgári törvénykezés s a váltó s kereskedelmi jog nyilvános rendes tanárát, a budapesti tudomány-egyetem a polgári törvénykezés nyilvános rendes s a váltó- és kereskedelmi jog jogosított tanárává, dr. Antal Gyula magántanárt pedig az osztrák polgári jog nyilvános rendkívüli tanárává nevezte ki.

Polgári leányiskola állítottat föl az állami polgári tanítóképző intézettel kapcsolatban, melynek most már harmadik, esetleg negyedik osztálya is megnyílik Zircen Janka, az intézet igazgatója tájékoztatás tudomásul hozza, hogy a növendékek zongorában, a német, francia és angol nyelvekben is oktatást nyernek, s a rajzolásra, testgyakorlásra és női kézimunkára különös gondot fordítanak. E leánynevelő intézetbe — mely benlakással van egybekötve — oly 9—10 évet meghaladó növendékek vétetnek föl, kik a négyosztályos elemi iskolák tananyagának megfelelő ismeretekkel bírnak. A miniszteri rendelet értelmében a teljes ellátásért, neveltetésért, tanításért 10 óra — a zongora tanítását kivéve — előlges negyedévi részletekben 550 frt fizetendő, mely összege az idegen nyelvek tanításáért járó díjak is beszámítvák. A zongoraoztatásért 150 frt a díj. A beírások már folyamatban vannak. Bővebb felvilágosításért az érdeklettek az igazgatóhoz fordulhatnak, sugárut 77-ik szám alatt.

Nagy alapítványt tett Keglevich István gr., barszmegeyi bizottsági tag Aranyos-Maróthra, a megyei közokházhoz kapcsolatosan szervezendő kisdedóvodára. Ugyanis e célra 6000 frtot ajánlott föl.

MI UJSÁG?

A király július 26-án reggel a brucki táborba érkezett, s a hadgyakorlatok fölött szemlét tartva, másnap visszatért Bécsbe. Augusztus első napjaiban a felsége Gasteinban a német császárral fog találkozni, onnan a budeni tóhoz s végül Vorarlbergbe és Tirolba utazik. Mainauban uralkodónk találkozni fog a szász királlyal, a bádeni nagyherceggel és a württembergi királlyal.

Koburg herceg halála mely részvétet keltett mindenütt. A családhoz 6 felségeiktől, az uralkodó ház tagjaitól s a barátságos udvaroktól érkeztek résztvevő táviratok. Az elhunyt herceg holttestét a bebalzsamozás után e hó 28-án az ebenthal kastély nagy termében ravatalra terítették. A temetés vasárnap lesz, illetve a beszentelés, melyet valószínűleg Haynald bírnok érsek fog végezni. A holttestet külön vonaton Brünnon, Prágán és Egeren át Koburgba szállítják, a hol hétón délelőtt 11 óra körül helyezik el a családi sírboltban. Az ebenthal beszentelési szertartásra Rudolf trónörökösön kívül az összes főhercegek megjelennek, sőt 6 felséget a királyt is várják.

Kossuth még mindig Baraccoban lakik, s csak pár hét múlva szándékozik Turinba költözni, mert a felső Olaszországban uralgó rendkívüli hószegségben valószággal veszélynek tenné ki egészségét a hurozkodás fáradsalmi által. Házának különben sem akad még vejeje s tekintve, hogy az villaszerű épület, egyáltalában kérdéses, ha elkel-e már ebben az évben, holott már a nyár teljes közepén vagyunk. Kossuth — mint az „Egyetértés” írja — a fölöttébb lankasztó időjárás dacára is, folyton a

legjobb erőben és egészségben munkálkodik könyvében, melynek harmadik kötete ilyenformán nemsokára meg fog jelenhetni.

A Petőfi-szobor talapzatát már az idén fel fogják állítani, minthogy az üledésre a talapzatnak évekig van szüksége. Ybl Miklós a szoborbizottság nevében már benyújtotta a fővárosnak a tervet, a megbíralás s engedélyezés végett.

Az aradi vértanúk emlékszobra nagyon lassan mozog a megvalósulásához. A Huszár által készített és sokat dícsért szobor felállítását az akadályozza, hogy a 100,000 frtnyi költségből hiányzik még 30,000 frt. Most az „Arad és Vidéke” azt indítványozza, hogy a hiányzó összeg fedezésére tikrajczáros gyűjtés indíttassék. Aradon egyelőre a végből alakult bizottság, hogy a kivégzés helyét is illendőbben megjelöljék. E bizottság következő felhívást bocsátott ki.

„A magyar nemzet tizenhárom vértanujának kivégzési helyét méltóan megörökíteni a hazafias kegyele egyik magasabb kötelessége. A gázdos terület egy mélyedésként alig tűnik szembe az a szerény kis kőoszlop, mely hivatva van hirdetni az utókornak a világ legfényesebb erényét: a hazaszeretetet. Kiemelni azért e követ a gyakori árvíz veszélyéből s a nyár kőről közül, — reá helyezni azt egy szakértői terv alapján elkészítendő szilárd magaslatra s körülvevni csinos vasrácsokkal, — ez célja, az Arad város ifjúságából megalakult hetes bizottságnak. Lelkesült erővel kezdünk munkánkhoz, melynek folytatása s elvégzése iránt hazafias bizalommal fordulunk minden emberhez, kinek szívében édes magyar hazánk iránt szeretet s buzgalom hevül. Rakjunk össze álléneinket, — hogy még ideiglenesen hatodikunk munkánkat befejezhessük s a nemzet egyik óltartót felépíthessük.”

A tömösi honvédek. Az emlékkő, melyet a magyar mérnök- és építés egyesület a tömösi szorosban állít, elkészült, és már rendelkezési helyére is elküldték. Az emlékkő hossza 5 méter, szélessége 2-5 méter, tömör budai rákoshegyi mészkőből; renaissance stylen alakított portikus ábrázol, mely a következő felirattal viseli: „1849-ben a haza védelmében itt élveztettek, a magyar mérnökök és építések egyesülete 1879.” A mű igen sikerült s késztető Hofhauser Antal budapesti építészek dícsértéje föl.

Fiuméből Budapestre. A fiumei dalárda augusztus 13-án érkezik Budapestre, hogy viszonzza a budai dalárda pünkösdi látogatását. Különös, ha igaz, hogy a fiumeiek nem egyenes uton, hanem kerülővel akarnak jönni. Az egyenes út ugyanis Horvátországon vinne keresztül, a hol azt tartanak, hogy megkövetik őket. A fiumeiek tehát a déli vaspálya társasághoz folyamodtak külön vonatért, mely azt meg is ígérte.

Az országos nőiparkiallításra már nagyban folynak a készülődések a redout helyiségeiben. Most az állványokat rendezik és kárpitozzák, s pár nap múlva a végrehajtó bizottság Zircen Janka vezetésével, hozzá lát a tárgyak kicsonagolásához és elrendezéséhez. Eddig 2000 kiállító negyvenháromezertnél több tárgyat jelentett be, de mivel a vidéki bizottságok a felküldendő tárgyak elbőth otthon állították ki, sokan a helyi kiállítások által nyertek ösztönt a részvételre s a kiállítási iroda még mindig számos bejelentést kap, melyek közül azonban csak az érdemesebbeket fogadja el. A kiállítás augusztus 14-én nyílik meg nagy ünnepélyességgel. A kiállítási név- és tárgymutató, mely terjedelmére nézve a tizet megköveti, már, sajtó aláadták s úgy rendezték be, hogy a jelentékenyebb nőiparkiallítások és képezdek szervezését és tantervét is röviden megismerteti s ezenkívül a kiállítási tárgyak minőségét a lehetőséghez képest részletesen felsorolja.

Új furdó a fővárosban. A városligeti artzki kut forrásának ideiglenes felhasználására a Nádor-szigeten állították furdó-épületet, melyet szombaton készülnék átadni a használatra. A sziget kelleme, árnyas hely a tó közepén s elég terjedelművel bír arra nézve, hogy nagyobb furdóintézet számára is alkalmas hely legyen.

Az ó-budai amfiteatrumból az ásatásokat Torma Károly egyelőre félbehagyta, miután az Al-Dunánál tavaly megkezdett kutatásait folytatni akarja. Az utóbbi napokban is több érdekes leletet akadtak az amfiteatrumból. Így a kijárat jobboldali részénél föl látnyi, de fej nélküli szobrot ástak ki, mely valószínűleg a kijárásnál volt alkalmazva; különben durvább római munka s érdekelt az képezi,

hogy veresre volt festve. Ezenkívül talált még Torma három igen érdekes érmet, melyek a theatrum építésére nézve bírnak fontossággal.

A főváros katakombái. A régi Pest maradványai gyanánt sokszor akadnak csatornázás közben pinczékre, boltíjhajtások üregekre. E napokban a királyi ítélőtábla épületének javításánál egész katakomba tárult föl. A belváros egy része alatt óségi, boltosatos folyosók vonulnak el, állítólag egész a Rókus-kórházig. Mint állítják — mert e földalatti labirintus nézvének átkutatva tüzetesen, — sok érdekes dolgot láthatni itt. Például a kir. tábla udvara alatt a főagból egy mellékág nyílik, mely épen olyan magas, mint maga a főag, de valamely szélesebb. E mellékág valamikor börtön volt, a boltoszat tetején és az oldalfalakon egymástól szabályos tavaságra (három válszélességre) megrozsdásodott vasakat láthatni, melyk vasgyűrűk lehettek, a folyoknak oda kötözésére. Ez ág a zöldrfa utca irányában el van falazva, de a fal dőntése által előidézett hang azt mutatja, hogy a pince messzire halad a zöldrfa-utczában, épen a kocsi-ut alatt. Ugyanezen ágba itt ott elszórvva görög és latin fölírásokat láthatni, ezek azonban a göngyvilágítás mellett nem voltak elolvashatók. Ugyancsak a főagban felülről lefelé mintegy 12—15 köbláb terjedelmű téglaszop halad, melynek oldalában igen régi módorban kirakott, mely kut van. A pince érdemes arra, hogy szakértők vizsgálják, a mi annyival könnyebb, mert a levegő bent kissé fojtott ugyan, de száraz, a mint száraz maga a pince is és sehol sem omlik. E helyen egykor kolostor (valószínűleg a jesusitáké) volt. Mintegy 10—15 évvel ezelőtt építés alkalmával csontrázásokat találtak itt.

A lourdesi magyar zarándokok jul. 28-án indultak el Budapestről. A zarándoklat igazgatója Nogall János püspök. Az egyik csoport Pragerhofon át Peri-ig utazik; a másik csoport a zarándoklat igazgatójával Budapestről Bécsbe ment és Peri-ben találkoznak az előbbi csoporttal, mely utóbbinak igazgatója Végh Antal (frère de Marie), ki született magyar, tökéletesen bírja a német és francia nyelvet és tanár Grázban. A zarándokok száma 60—70 re ugott, de e szám növekszik, mert számosan csatlakoznak hozzájuk, nevezetesen Váczon, Esztergom-Nánán, Komáromból, Gönyőből, Pozsonyból. A legnagyobb csatlakozásra Bécsben várak és még azontul utközbén, sőt majd a czélnál is, Lourdes-ban, mert több kölföldön járó magyar főúr bejelentette csatlakozását. A zarándokok két jelvényt, Mária színet hordják. Vasárnapot Geunában töltik, hol isteni szolgálat lesz.

Tót emlékirat a pápának. Ismeretes, hogy a szláv zarándoklásban a tótok is vettek részt. Most egy cseh lapja írja, hogy tótjának emlékiratot is küldtek a pápának, még pedig 2260 lra péterfillér kiséretében. Az emlékirat, mely a türöz szt.-mártoni nyomdában készült és Bécsben kötötték be, 4000 férfi név aláírása olvasható. Az emlékirat szövege hálát mond a szent atyának Cyrill és Method szláv apostolok szentekké emeléséért és egy oly tartalmu óhajt nyilvánít, hogy bárcsak megérné a pápa a kívánatos pillanatot, a mikor az összes szláv törzsek mint egyhitűek a megdönthetlen szt. Péter trónja körül csoportosulnak.

A tátra kirándulás hatása már is mutatkozik. A kirándulásról közölt leírások nemcsak hazánkban keltezték figyelmet, hanem szomszédjainknál is és vasárnap egy tizenötfel tagból álló bécsi turista társaság érkezett fővárosunkba, hol két napig időztek, megtekintették a muzeumot, Margitszigetet, svábhégyet stb., s aztán tovább utaztak a Tátra vidékére. Hat nő van köztük, egy egyetemi tanár, egy főúrvényeszi bíró stb. A bécsi alpi klub augusztus hónap követi őket.

Korcsolya-ünnep a dobsinai jégbarlangban. A dobsinai jégbarlangban e hó 21-én villamos világítás mellett pompás korcsolyázó-ünnepély volt, melyen 500 ember vett részt; a barlang nagyot világosságában olyan tündéri képet nyújtott, minőt csak elképzelni is alig lehet. Az ünnepély alatt négy pár — berliniek — négyest jártak, a mi nagy tetszést aratott. Ez arra ösztönözte Dobsina város hatóságát, hogy augusztus 14-én ismét rendeznek korcsolya-ünnepélyt a barlangban villamos világítás mellett; erre már jelentkezett is 25 pár korcsolyás,

de számítanak száz párra is. Előjegyzéseket Meskó polgármester fogad el.

A békés-csabai részvét-ünnep jövedelmeiből kétezer forintot küldtek el a tereai vizkárosultaknak. Az el nem kelt emléktárgyakból és alumból még ezer forintot remélnék. A rendező bizottság ezek értékesítését szelkebb bizottságra bízta. Kimondván, hogy az esetleges eredmény Kőrös-Tarcsa és Kőrös-Ladány közt osztassék meg. Laurer Károlynak, Zeilinszky Mihálynak, Hajnik Bélának, továbbá a Ganz-féle cégnek s Csaba s a vidék ama lelkes hölgyeinek, kik a bazár körül fejtettek ki buzgóságot s hoztak tetemes áldozatot, jegyzőkönyvileg köszönetet szavaztak.

Az írói tulajdonjog Magyarországon semmi törvény által nincs biztosítva. Máltán föltünik tehát most a királyi tábla egy ítélete, mely a tulajdonjog megsértéséről kárpótlást mondott ki. Hirsch Károly, budapesti könyvkiadó Buchbinder Bernát regényét szerző beleegyezése nélkül magyarra fordította s egy szepirodalmi lapban közölte. Buchbinder azonban már eladta a fordítási jogot s a ki megvette most, mársértve érezvén magát jogában, Buchbinder-től az előleg visszavadását követelte. Az ügy az V. kerületi járásbíró előtt tárgyalatott. A járásbíró egy panaszot az indoklással utasítá el, hogy a regény eredeti kiadásánál hiányzott azon megjegyzés, hogy „az utánnomat tilos”. Ezen ítélet ellen panaszos felebevezett s a kir. tábla az első bírósági ítéletet megváltoztatta s Hirsch Károlyt az összes fömerült költségek s 300 frt kárterítés megfizetésére ítélt.

Egy angol tudós hölgy idöz jelenleg Budapesten. Fitzgerald asszony, ki az állattannal foglalkozik s különösen a csigák tanulmányozza. Épen ez utóbbiak miatt jött Budapestre. A főváros környékén ugyanis mintegy 160 különféle csigafaj található, és ezek közt sok olyan, a minőt sehol másutt nem ismernek. Fitzgerald asszony a Rákoson, az újpesti vezekben s a dunai szigeteken folytatja a gyűjtést.

Élénk részvét nyilvánul a fővárosban az öreg dr. Rózsay József iránt, ki ellen e hó 26-án reggel egy Fischer Bálint nevű 73 éves agy merényletet követett el, boszúból, mert Rózsaynak tulajdonította, hogy őt az „Erzsébet” színházból kitették. Épen ez intézet előtt lőtt Rózsayra, ki ott főorvos. A lövés talált, de a seb szerencsére nem veszélyes. A golyót azonban nem találták az orvosok. Kezdetben az volt a vélemény, hogy Rózsayt csak a fojtás sértette meg, mert a kétesöví pistoly kilőtt esővének hegyénél ott találták a golyót, a miből azt sejtették, hogy a fegyvert nagyon avatlatlan kezek töltötték meg. Ugy látszik azonban, hogy két golyóra volt töltve. A pistoly roszaság mellett történetileg csak, hogy az oly közelről ejtett lövés nem vált halálössé. Fischer a merénylet után egy késél saját torkát akarta elvágni, s mely sebet is ejtet, de ki fog gyógyulni belőle.

Földrengés volt Zágrábban ismét jul. 28-án délelőtt 11 óra 8 perczkor. A hullámszerű mozgás délkeletről északnyugati irányban haladt, földalatti monorj kíséretében és az ingás az erősebbek közé tartozott.

Az új üstökös. A Schaberle által felfedezett üstökös, mely megjelenését néhány nappal ezelőtt jelentették, mint újabb kitűnt, nem azonos az 1812-ki üstökösével, hanem teljesen ismeretlen. Az üstökös vonulása egyelőre még északnak irányul. Augusztus közepén jut legközelebb a naphoz, de a földhez még később közeledik. Fényessége jelentékeny gyarapszik és augusztus közepén tizenötöször olyan erős lesz, mint földrengések és akkor az üstökös valószínűleg szabad szemmel is látható lesz.

Az Ujjfalvy-pár Tibetben. Ujjfalvy tanár nejevel, indiai lapok jelentése szerint, mult hó 18-án Simlából Srinagurba, Kaszmir fővárosába utazott, honnan tovább Tibetbe megy. A Kaszmirba való utazás a Himalaya hegység mentén tették meg, miután Ujjfalvy e hegység északi részét és lakosságát akarta tanulmányozni. Srinagurban több napig pihenni akart az utazó-pár, s e körúpi ruháját indus ruhával cserélt föl. Kaszmirból Ladakh tartományba megy, melynek Leh fővárosában nagy s a Dalai Lámatól függő Lama-kolostor van. Ujjfalvy tanár a kolostor főnöke több ajánló levelet fog utnyujtani Indiából és

Kasmirból. Az utazók azután Karakorum hegységen át Kasgarba mennek, mely helyet jelenleg angol mérnökök erősítik. Újfalv reméli, hogy e mérnökök a kínai hatóságoknál számára kieszközik a városba való belépést. Simlában pénzüket kínai arany tael-ekre (13 frt 21 krajával) kellett váltani. Újfalvnyé Lahore-ban európai konyhakészletet is szerzett be.

Magyarok Amerikában. Mosonméggyéből az utóbbi időben sokan kivándoroltak Amerikába, és Kansas, Wisconsin és Nebraska államokban telepedtek le, hol két község egészen a mosonméggyeiekből alakult s ezek neve *New-Pest* és *New-Gálos*. Már érkezett is több levél haza *New-Pest* postabélyeggel. Amerika régibb magyarjáról pedig a *St. Louis Zeitung* közöl érdekes, bár nem teljesen kifogástalan adatokat. *Uj-Buda*, melyet tudvalevőleg Újházi, Madarász és mások Missourii állam szélén Jowában alapítottak, most egészen német lett. Újházi elköltözött Texasba s leánya egy németesztalgályoshoz ment nőül. Jowában *Davenport* városban is sok magyar telepedett le, de ezek közt ma csak a Rombauer család él itt, a többi lakosok németek. *St. Louisban* egykor, midőn Asbóth az amerikai háborúra összerobozta a magyarokat, szintén sok magyar volt, de most nem igen vannak. Asbóth maga Valparaisóba ment a háboru után s főképp madártenyésztéssel foglalkozott. A legtöbb magyar *New-Yorkban* maradt, hol most is van mintegy száz s a keleti Broadway van a *New-yorki magyar egyesület* s ennek tagjai közt két Rutkay s három Zsulvaszky (Kossuth rokonai), Ludwig Sándor, Helprin nyelvész, Meyer Dániel magyar borkereskedő, Wallach aranyműves és mások. Az országban szétszórva élő magyarok mind fölkeresik az egyesületet, ha New-Yorkba jönnek s az egyesület is rendszeres tudomással bír az amerikai magyarok sorsáról.

A szultányilkosság miatt halálra ítéltnek a szultán csakugyan megkegyelmezett, sánczfogságra változtatván az ítéletet. Az elítélteket *Helzsába* szállítják, hol őket internálni fogják. A két bérlet gyilkos, kik vallomást tettek és az a két katonatiszt, kik 10 évi kényszermunkára ítéltettek el, egyelőre Konstantinápolyban maradnak.

Madame Blanc. A játékbancok híres bérlőjének özvegye meghalt Párisban ötven éves korában. Legutóbbi időben még a monacói játékbancok tartotta bérben. Madame Blanc kerek száz millió franknyi vagyonot hagy hátra, melyet férje Monacóban, Wiesbadenben és Homburgban a roulette-n és trente-et-quarante-on szerzett. Két leánya közül az egyik Radziwill herceghez, a másik egy Bonaparte herceghez ment férjhez. Van azonkívül egy fia. E három gyermek örökli a 100 milliót.

EGYVELEG.

Pénztár ellenőrző gép. A sok sikasztás Zilahy Imre államvasuti gépész oly gép szerkesztésére ösztönözte, melylyel a pénztárnokot szigorú ellenőrzés alatt lehetne tartani. A gépet bemutatta a fővárosi hatóságnál, a hol most vizsgálják gyakorlati értékét s úgy találják, hogy az csakugyan megérdemli a figyelmet. A gép vasszekrénybe elhelyezett s elmes szerkezetű nyomógép s az ellenőrzést a következőképen teljesítén: Fizetésnél az elzárt és hozzáférhetetlen gépből egy nyomásra előjön a nyugtatványul szolgáló papír s a gép folyószámot és a tulajdonos betűjét vagy címét is rányomja; ez okmányt aláírja a pénztárátvevő pénztárnok és a fizető fél s az utóbbi viszi aztán az így kiállított okmányt a könyvelőhöz, ki a gép által lenyomott szám följegyzése mellett a fizetést elkönyveli és a fél számára a végleges nyugtatványt kiállítja. A gép minden egyes nyomásnál egy folyó számmal előrehalad s vissza nem igazítható, a lefutott számok megadják az ellenőrzés kuszát s a gép fölnyitván, az ellenőrző közeget könnyen meggyőződhetik, vajjon a gépben lejárt összes számok előfordulnak-e a könyvekben is.

A patkányokat egy ismert régi német regé szerint Hameliban valamely bűvész sippal csalta ki a városból. Pennsylvánia New-Castle városában most némileg hasonló eset történt. Egy malmot rendkívül megleptek a patkányok, suhanék fiúk a különböző ajtóknál elkezdtek erősen dobálni s közben-közben sípoltak. A patkányok rövid idő alatt kibuktak lyukaikból s rendkívül izgatottak voltak. Midőn a dobolás még nagyobb mérvet öltött, eszeveszetten futkostak körül a padlón. Erre megnyitották az ajtókat, kutyákat eresztettek be, melyek a patkányokat könnyű szerrel szétéptették. A kísérlet többször ismételték, míg végre egyetlen patkány

sem maradt meg. Négyháztizenkilenc állatot öltek így meg s a malmot sok évi bajától tényleg megszabadították.

A papírgyárak száma jelenleg az egész világon 3985 s ezekben évenként összesen 950 millió kilogramm papírt fogyasztanak el. Ennek körülbelül felét, mintegy 450 milliót, a nyomdák használják fel, magukra a hírlapokra 300 millió kilogramm jut, azaz naponként 752,000 kilogramm. A kormányok a hivatalok számára évenként átlag 100 milliót, az iskolák 90 milliót, a kereskedők 120 milliót, az iparosok 90 milliót s a magánosok 50 millió kilogrammot használnak fel. A papírgyártásnál jelenleg több mint 190,000 ember (férfi, nő, gyermek) van alkalmazva.

Papírból készült templomkupolát állítottak fel a napokban egy új csillagvizsgáló toronyban az Egyesült-Államokban. A kupola átmérője 30 láb s összes sulya mintegy két tonna.

A himlőoltás meghonosodott Marokkóban is. A nagy sberif európai születésű neje egész szeszélyllyel foglalkozik vele s az anyák messze távolból és bizalommal viszik hozzá gyermekeiket. Nemrég egyetlen nap ötven kis arabot oltott be.

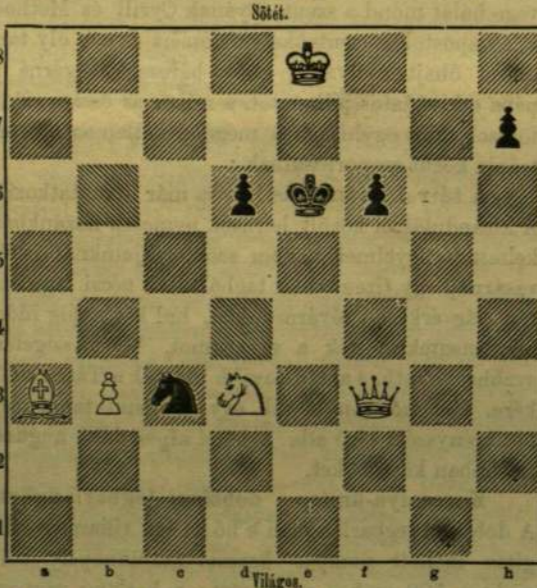
HALÁLOZÁSOK.

Elhunytak a következő napok alatt: Báró Huszár János, 58 éves korában, Kolozsváran. — Vezér József, verseczi kir. közjegyző a gleichenbergi furdőben, honnan holttestét Temesvárra szállították s ott temették el. — Ambrózy Henrik, ezredes, a hadügyminiszteriumban volt osztályfőnök, legutóbb katonai kereskedési felügyelő, Peterhofban. — Kocsal Mártyás, Nyíregyháza derék polgára; ugyanott Kászár Mártyás, az iparos szövetséget pénztárnoka. — Lacza Ferencz, Győr város egyik köztisztelői iparos, egyszerű csizmadia mester, ki fiait oly gondosan nevelte, hogy egyik királyi táblai bíró, a másik Győr város főjegyzője, a harmadik téthi járásbíró. — Koronay Sándor, Makád község jegyzője, Ráczkevény. — Szondy János, a baranyamegyei Pereked község nyugalmazott tanítója, 73 éves korában. — Szonomár János, földbirtokos, több tagu családot hagyva maga után. — Báró Mlutinovics József, nyugalmazott alezredes, 67 éves korában, Temesvárt. — Magyar Pál, nyugalmazott takarékpénztári pénztárnok, 63 éves korában, Szolnokon. — Pataki János, a kecskeméti takarékpénztár számvisztje, 25 éves korában. — Wallentin Lipót, postatiszt, 43 éves korában, Sopronban. — Csafó Márton, biharamegyei árvászelki ülnök, 32 éves korában, Nagy-Váradon. — Szele Imre, érsemlyéni (Bihar-megyé) ref. lelkész, 77 éves korában, papsága 45-ik évében. — Németh János, felső-orszaki plébános.

Fülöp Mária, néhai Fülöp Gábor, székelyházi ref. lelkész 28 éves leánya, a kisujszállási ref. leányiskolának hat éven át igen képzett és szorgalmas segédtanítója, a postényi furdőben. — Petz István, szül. Schnal Janka, pénzügyminiszteri számvisztje neje, 23 éves korában, Budapesten. — Kármó Kálmán, szül. Rolykó Julia, Aradon. — Rattis Mihály, szül. Fajka Lukréczia, Szolnokon. — Rab Lóna, Ujfaluassy István ügyvéd menyasszonya, Debreczenben. — Szibrik Anna, 17 éves korában, Váczon.

SAKKJÁTÉK.

1180-dik számú feladvány Pater Károly-tól.

Világos indul s a harmadik lépésre mattot mond. Az 1125. sz. feladvány megfejtése. Gold Samu-tól. Megfejtés. Sötét. 1. Fe3-c5 ... Kd5-c5: (a) 2. He5-c4 ... Kc5-c6 3. Ff1-g2 matt.

Helyesen fejtették meg: Veszprémben Fülöp József. Sárospatakon Gérecz Károly. Debreczenben Zagyva Imre és Beregi Adolf. Nagy-Dobronyan Németh Péter. Kolozsvárott Csipkés Árpád. Budapesten K. J. és F. H. Karcsaon Bányai Lajos. A péti sakk-kör. Rövid értesítések: Veszprém: F. J. Az 1126. sz. f. megfejtése téves.

SZERKESZTŐI MONDANIVALÓ.

Amaranth. A két költemény közül egyik sem üti meg a mértéket. Elég könnyen vannak verselve, de annál kevésbé szabatosan s belformá s szerkezet tekintetében még pongyolábbak. A bunsudal még tartalmasabb; de az «Ifj maradtam» kezdései ugy el van nyújtva és lapitva, hogy már az kétségbeeszt. A kinek volna gondolata s érzése és talán formái érzéke is, miért nem igyekszik némi tömörségre, a gondolat kikerekítésére? Ily lapos lépésekkel soha sem érni fel a Parnasszra. Megoldál. A harminczas és negyvenes években divott német lyrai izlés korában számot tett volna; de ma már alig. Költészet most, s Petőfi óta, egészen más hurokat penget.

Othon. Nemes és meleg érzés, mely azonban még nem tudja megtalálni a kellő formát. Sok van benne, egyes vonásokban, részletekben, aránylatban, — de egyöntetű kép nem tud alakulni a sokból. A régi cseledt epizódja a legjobb; a pásztorgyerekekről s a barányról szóló sorok is csinosak; de eszméről eszmére, képről képre nincs átmenet; csak úgy vannak egymás mellé sorozva, a nélkül, hogy egybeolvadnának. Szóval: hiányzik az alakítás.

XXX. A versek közül egy sem válik be. Az elegia (nagyon kevés elégiának) íly oly nyelvtani hibával is ékeskedik, mint: ébredem, ébredék helyett. — A hirdetés közelebről jöni fog.

Nem közölhetők. Pillanatra. Én istenem. — Legyen áldott. — Emlékezés.

HETI NAPTÁR. Jul. hó.

Nap	Katholikus és protestans	Görög-Orosz	Israelita
31. V. E. S. Lojola Ign. B. 7. Germán	19. D. 7. Dius Ign. 5. Eszter		
1. H. Vasas sz. Péter	1. Vasas sz. Péter	20. Hlles prof.	6
2. K. Fortinnula Guszáv	21. Sim. és Ján		
3. K. Látván vért. m. Ágost	22. Magd. Mária	8	
4. C. Domonkos Domonkos	23. Fokáz. Tróf. 9. B. temp		
5. P. Havi b. assz. Ozvöld	24. Krisztin. vt. 10. megég.		
6. S. Urunk szinált. Urunk szinált. 25. Anna. Olimp. 10. Agota			

Hold változásai. ☉ Holdváltozásai 9-én 10 óra 32 perczk. este

Tartalom. Szöveg: Koburg Ágost herceg. — Aggregény-dalok. (Költemény.) *Incusdy Lászlótól.* — A császár fogadott leánya Elbeszélés a római időkbel. Irta Forrai József — Látogatás a börtönben. — Az erdősz. — A kenes. — A számszelek keletkezéséről. — A magyar színészet viszonyai ezeltől felszáddal. Horváth György agg színész elbeszélése után közli: Egerváry P. Ó. — Nyoma veszett! Angol regény. — Egyveleg. — A csillagászok dolog közben. — Viszamelekezés az ötven év előtti kolera-évre. *Höke Lajosól.* — Levelek Kínából. I. Ichangból. II. Pekingből. *Faragó Ödöntől.* — Egy új torpedó-hajó. — Irodalom és művészet. — Közintézetek és egytek. — Egyház és iskola. — Mi újság? — Halálozások. — Szerkesztői mondanivaló. — Sakkjáték. — Heti naptár. Képek: Koburg Ágost herceg. — Az erdősz. — Látogatás a börtönben. — Észlelés a délvonalon Greenwicheben. — A napfény mérés Greenwicheben — Egy új torpedó-hajó.

Felelős szerkesztő: Nagy Miklós. (L. Egyetem-tér 6. sz.)

T. Kwizda Ferencz János, es. k. udv. szállítónak Kor-neuburgban.

Köszvényfolyadékából néhány üveg el felhasználva, most a köszvény, e borzasztó bajtól, melytől különböző furdők használata folytán sem bírtam megszabadulni, hála Istennek, teljesen megszabadultam, a miért ezennel forró köszönetet mond. Ennek észinte tisztelője Freilassing, 1880. nov. 1.

Schwerdtner Ottó, bajor királyi vasuti hivatalnok. Beszerzési forrásokra nézve utalunk a mai számunkban foglalt „Gichtküid“ című hirdetésre.

NEHÉZKÖRT

(epilepsie) gyógyít levél utján dr. KILLISCH specialista Drezdában (Szászország). — A nagy sikerek (8000) miatt nagy aranyérem a párisi tudományos társaságtól.

— I. Napoleon hadserege egyik orvosának vég hagyományja azon receptet, mely s dr. Buron-féle „Párisi egytetemes sebtapaszt“

készítésének utasításait tartalmazza. — Ezen megbecsülhetetlen gyógyszer, mely bármint seb, genyedés, daganat, fagyás vagy égetés stb. gyógyításánál európai hírt szerzett magának, még siker nélkül sehol sem használtatott. Ezen világűrű „Párisi egytetemes sebtapaszt“ tégelyekben 70 kért kapható kizárólagosan Török József ur gyógyszeráránban, király-utca 12. sz. a. 204

Egy halász halszótta pelti son, vagy annak helye egyrészi igtatásnál 85 krajczár; többesével igtatásnál 10 krajczár. Bányagylt külön minden igtatás után 90 kr.

HIRDETÉSEK.

EREDETI RANSOMES, HEAD & JEFFERIES

GROSSMANN J. Váci körút 76-ik szám alatt BUDAPEST az osztr. államvaspálya közelében.

Eredeti Hofherr Eredeti Mayer Eredeti Jefferies

A Franklin-Társulat magyar irodalmi intézet kiadásában Budapesten (egyetem-utca 4-ik szám) megjelent és minden könyvtárban kapható:

A MAGYAR BÜNTETŐJOG ÁLTALÁNOS ELVEI. AZ 1878. V. ÉS 1879. XL. TÖRVÉNYCZIKKÉK ALAPJÁN rendszerbe foglalta D. WERNER REZSÓ kir. jogakad. tanár. Ára füzve 4 forint.

SCHNEIDER KÉPES ÁTLÁSA. A természettudományi földrajz kézi átlása iskolai és házi használatra. Claudius V., Leutemann H., Mietzel G. és Seidel K. F. közreműködésével kiadta Dr. Schneider Oszkár főtanító az Anna reáliskolában, Drezdában. Magyarra fordították GÖNCZY PÁL és HUNFALVY JÁNOS. TARTALOM: Európa I-III. tábla; Afrika IV-VI. tábla; Assia VII-IX. tábla; Ausztrália X-XI. tábla; Amerika XII-XV. tábla. Ára 1 forint 50 kr.

TERNÓ os. k. lottóban

FRANKLIN-TARSULAT magyar irod. intézet kiadásában (Budapest, egyetem-utca 4) megjelent és kapható: A házi nevelés. Példákban előadva szülők, nevelők s különösen községi népkönyvtárak számára. Irta Zámolyi Varga Mihály. A TESTI ÁPOLÁS. Ára füzve 1 frt 50 kr. Tartalma: Tájékoztató a gyermek és helyszete. a népek nagy családjában. — Az áldott állapot. — A szülői ház szentségének. — A számkivetés völgye. — A szülő és szülőtje. — A baba. — A koma. — A gyermek nevet kap. — Egy lap a természet nagy könyvéből. — Az anyai emlék. — A szoptató dajka. — A új szülött mesterség és táplálása. — A szarvas dajka. — Az új szülött ápolása. — A sírás. — A lakhely. — Az emberi tett. — A test fejlődése. — Hibás testalkat. — A gyermek járnai tanul. — A himlőoltás. — A tisztaság. — A körmök. — A aszkériszt. — A haj. — A fogak. — A külérsekek. — A látó érseke. — A szagló érseke. — Az ízérseke. — A tapintás. — Ne kényesztessük a gyermeket. — A test edzése. — Vigyák a gyermeket szabad levegőre. — A furdés. — A játék. — A tornászat. — A ruházat. — A táplálás. — Az ital. — Tej. — Vis. — Kávó. — Thea. — Bor. — Sör. — Pálinka. — Az alvás. — Hálószoba. — Az ágyl. — Ágyi ruha. — A nemi tövedés. — A betegszoba. — A ravatal.

Kis hegedű. Versek, mesék és dalok jó kis gyermekek számára. Irta Horkai bácsi Ára füzve 40 kr.

A Franklin-Társulat magyar irodalmi intézet kiadásában Budapesten (egyetem-utca 4-ik szám) megjelent és minden könyvtárban kapható:

FRANKLIN-KÖNYVTÁR. DURUY VICTOR. VILÁGTÖRTÉNELEM. Átdolgozta és Magyarországra ártálmánytörlettel Dr. BALLAGI ALADÁR. Ára füzve 3 frt.

A FÖLD FELFEDEZÉSE. A híresebb utazók története a legrégibb időkől a XVIII-ik századig. Irta JULES VERNE. Magyarra fordította és tárgymutatóval ellátta Dr. BROZIK KÁROLY. Ára füzve 2 frt.

A „Franklin-Könyvtár“ terveja. Jelen kötettel a tudományos ismeretek különböző mezejéről válogatott munkák sorozatát nyitjuk meg oly szándékkal, hogy közönségünk minden műveltségűre törekvő tagjának néhány év alatt becses házkönyvtárt adhasunk által. Ugy gondoljuk, hogy a különböző művek szakszerű kiválasztásával és teszettsé tárgyalásával azoknak is igen lényeges szolgálatot teszünk, kik alapos s rendszeres iskolai képzésben vagy kevésbé részeseültek, vagy a kinek polgári állása a rég megtanult, de már ideotova elfelejtett ismeretanyagok utánpótlását más módon, mint önképző olvasás útján, nem engedti meg. Ép ezért az s sorozat megjelenténde egyes művek kiválasztásánál különös figyelemmel leszünk arra, hogy azok megértésére az ugynevezett tudományos képzettség ne legyen okvetlenül szükséges; mihez képest e munkák mindonike vonzó s könnyen érthető modorban dolgozva fel a tudomány anyagát, hogy így az olvasó könnyű szerrel, a verejtékes munka mellőzésével gazdagíthassa ismeretkörtét. „Franklin-Könyvtár“unk minden köteté a tudomány egy-egy ágát a maga egészében fogja tárgyalni és felolteni. Kötetünként is megszerkesztés less; rátkulmálások vagy a többi kötetek megvételének kötelezettségéről szó sincsen. Régi szokásunkhoz ragaszkodva, s vállalatunknál is lemondunk a reklame és colportage nagy dobbal járó eszközeinek alkalmazásáról, mert meg vagyunk róla győződve, hogy az a közönség, mely a világ mai haladó mozgalmait kösöpett a komolyabb olvasmány szükségét érzi, meg tudja különböztetni a tanulságos könyvet a gyári férczerményétől; jó könyveknek pedig csalogató cséger nélkül is elegendő verője akad.

A. H. BOLDT-féle
Növényi
vértisztító labdacsook.
A vér tisztáltságának első jelei, a rossz nedvek gyülemelése lanya emésztésnél, minden embertől különböző.
A leggyakrabban előforduló jelek a következők: Vértódulás a fej felé, fülzúgás — nehézség, szivnyílamlás, székülés stb., ami többnyire vérbőségéből származik és kóros állapotot idéznek elő, a némelykor gyors halállal (szélhárítás) is végződik. ha ezelszerű vértisztító szerek nem alkalmaztatnak — továbbá rendellenes pirossága az arcnak, tisztátalan arczör, bőrvizkettség, apró bibircsek és pattanások, savanyu gyakran épe felbősnés, gyomorégés, rossz emésztés, étvágyhiány, székszorulás, gyakori álmatlanság, koronkénti fejfájás (migrain), melyek ha elhanyagolattanak, gyakran veszélyes betegségekké válnak.
Ezen bajokon rövid idő alatt gyökeresen segítenek ezen labdacsook, melyek könnyen bevehetők s a rendszeres foglalkozást meg nem zavarták; minden dobozhoz kimerítő magyar s német utasítás mellékeltek.
Egy doboz ára (75 db tartalommal) 1 frt 50 kr.
Magyarországi főraktár: Budapest, Török József gyógyszer-tára, Király-utca 12. — Pataki Károly, Nagykorona-utca; Székely-Fehérvár: Diaballa György. Szeged: Harex János, Temesvár: Tarcsay István, Eger: Kollner Lőrincz, Pozsony: Pistóry Bódog, 72.

A LEGJOBB
SZIVARKA PAPIR
LE HOUBLON
FRANCZIA GYÁRTMÁNY
UTÁNZÁSOTÓL
OVATIK!!!
E szivarkapapír csak akkor valódi, ha minden, lap LE HOUBLON bélyegét magán hordja és minden karton az alatt látható védjeggyel és aláírással van ellátva.
Newry Henry
Propriétaire du Brevet
CAWLEY et HENRY, egyedüli gyártók, PARIS.

Igervények
magyar sorsjegyekre
Egész 1 frt 50 és bélyeg.
Fél 1 frt.
Fonyeremény
forint 150.000 forint
Adólevonás nélkül
Huzás augusztus 13. Huzás augusztus 16.
LÖRY J. bank- és váltóüzlete, Budapest, hatvani utca 17. sz.
a. c. k. sz.
Földhitelintézet
3% -os záloglevél-sorsjegyekre.
Csak 1 frt 50 kr. és bélyeg
Fonyeremény
forint 50.000 forint

Fontos a családnyáknak!
Newry J. E. Triesztben,
első trieszti kiviteli üzlet
utánvét mellett bérmentve és vámdíjára szállít
kávét, déli gyümölcsöt, fűszereket, friss gyümölcsöt
stb., kis háztartások számára, 5 kilós postacsomagokban.
Arjegyék kívánatra bérmentesen küldetik.

Fontos a családnyáknak!
Folyékony Glycerin-Crème
több év óta hatályos szernek bizonyított
széplő, napsütés, folt, bőrbaj és kelesék
ellen. Ez egy igen sikerült egyesítése a
legártatlanabb szerekeknek, melyek a bőr
nemcsak simábbá és finomabbá teszik,
hanem annak fiatalos frissességét fűm-
tartják. A folyékony glycerin-crème eltér
az eddig közönségesen használt glycerin-
illatszerektől, melyek a glycerinon kívül
semminemű hatályos részeket nem tar-
talmaznak. Egy üveg ára 1 frt 20 kr.

Legfinomabb glycerin-szappan
glycerin és illatos növényekből, kitűnően tisztít és élénkíti
a bőrt, és egy finom piperezappan minden kívánt előnyei-
vel bír. Ára 35 kr.
Párisi hölgy-por (legfinomabb poudre de riz)
a bőrnek a leggyengédebb fehér színt adja, és ártatlansága
mellett mégis a bőrt simán és szárazon tartja. Hőlygek-
nél, úgy férfiaknál is borotválás után, nagy kedveltségnek
örvend. Egy doboz ára 50 kr., tollal 1 frt.
Kézmosó por
mandulaszappan és spermacetből készített,
a legártatlanabb arcz- és kéz-bortisztító
szer. Egy doboz ára 50 kr.
Amerikai kantsuk-tyükszemgyűrűk és essencia.
Ára 60 krajczár.
Főraktár: TÖRÖK JÓZSEF gyógyszerésznél Budapesten, király-utca 12. sz.

VASÁRNAPI UJSÁG
Közlöneti feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és 1 egész évre 12 frt
POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt: 1 félévre — 6 *
Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG: 1 egész évre 8 frt
1 félévre — 4 *
Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK: 1 egész évre 6 frt
1 félévre — 3 *
KIRILDI előfizetéseket a postafel-
meghatározott viteldji is cselemlő.

Evek sora óta megkísérlett kitűnő szer
a köszvény, csúz és idegbajok ellen

GICHTFLUID
von
FRANZ JOH. KWIZDA
K.K. HOFLIEFERANT.

Valamint jelesnek bizonyul a
kezamodások, az izmok és idegek feszessége, vóralá-
futások, zúzóások, a bőr érzéketlensége, továbbá
helyi göresök (lábkragóres), idegfájdalmak, a hossz-
szabb ideig tartó bekötések által származott daganat-
ok ellen; főként pedig nagyobb fáradságok és gya-
glások előtti és utáni erőledésre, stb., valamint
agggokban beállott erőledésnél.

Valódi minőségben a következő cégeknek: Budapest: Török József gyógyszer, király-utca, Baier Arnót, gyógyszer, álló ut; Strobentz testv., Thalmayer A. és Seitz, Glasz József szíjjárt; Aradon: Rozsnyay M. gyógyszer, Tones F. és E., Marx A.; Brassón: Jekelius Ferd., Kugler Ede, Steiner F.; Debreczen dr. Róthaschnek E., Geróby Fülöp, Riekl J. A.; Ezerken Dienes S. G., Gobetzky J., Budar J.; Gyöngyös: Káposztási F. gysz. Győr: Lipóczy J., Naszaty J.; Karánsebes: Müller F.; Károlyváros: Findeis G.; Kassa: Wandraschek C., Hegedüs L., Korláth. ifj. Novelly J.; Kecskemét: Molár J.; Komárom: Kirchner János; Léva: Bolemann E.; Lőcse: Honthy Samuel, Marosvásárhely: Bucher M., Bernárdi D.; Miskolc: Mahr C.; Nagy-Becskerek: Steiner M.; Nagy-Egyed: Binder Ágost.; Nagy-Kanizsa: Prager Béla, Rosenfeld Ad.; Nagy-Mihály: Csibur B.; Nagy-Szalonta: Podhradezky F.; Nagy-Szeben: Morscher W. F.; Nagy-Szombat: Csepessányi Béla; Paks: Florian J.; Pancsova: Bauer F.; Pécs: Sipőcz S.; Pozsonyban: Pistory Bódog, Henrich; Schneider A., Bauer; Sárkány: Schnell F.; Selmec: Margóczy J.; Segesvár: Weber J. H.; Sopron: Reckert C.; Merzey A., Khudy J.; Szász-Régen: Czoppelt Hugo; Szász-Sebes: Binder Lajos; Szászváros: Fuhrmann K.; Székesfehérvár: Dieballa J. G., Kőrösi Viktor, Braun L. gyógyszer; Szent-György: Hübnér J. K.; Szent-Gothárd: Einbeck J.; Szent-Iános: Magda C.; Szombathely: Simon J.; Tata: Jusztó P. gyógyszerész; Temesvár: Jahner C. M. Tarcsay István, Steiner F.; Tornallya: Urszinyi; Trencsén: Béla S., Groag S.; Ujvidék: Grossinger K., Wagner testv.; Uj-Gradiška: Dr. Dienes gyógyt.; Vág-Ujhely: Walter J.; Varasd: Dr. Halter utóda; Vinkovc: Aleman J.; Vukovar: Kirehbaum Bódog; Zágráb: Fink M. L., Mittlbach Zsigmond.

Főraktár Kwizda Ferencz János,
csász. kir. udvari szállító- és kerületi gyógyszerésznél, Korneuburgban.
Ára egy üvegnek 1 frt 6 s.
Ezenkívül a koronaországok valamennyi város és mezővárosában léteznek raktárak, melyek időnként a vidéki lapok útján közhíré tétetnek.

Ki szépen és olcsón akar
tisztítani, forduljon
függőnyt
tisztítási, forduljon
KRAINER F. függöny-appreturájához.
35 kr. egy kőszéges ablakért.
A midőn t. megbízomnak eddigi pártfogásukért köszönetet mondanék, kérem őket, hogy megbízásaikkal ezután is megtisztelni sziveskedjenek.
Tisztelettel
Kraimer Ferencz,
akácza- és külső dob-utca sarkán 7. sz. 1881. augusztus 1-től kezdve ugyanazon utcában 19. sz. a. Vidéki megbízások pontosan teljesítettek.
Bátorkodom megjegyezni, hogy nem üzletnek számára, hanem kizárólag csak megrendelőknek dolgozom. 36

Os. k. kizáról. szab. ujonnan javított
RUGANYOS SERVKÖTŐK.
A legújabb találmány a Bogand, amerikai tudor úton ujonnan javított ruganyos servkötő Politzertől, egy úrak, valamint nők és gyermekek számára: rugóknélkül, tiszta gummiból művészielgyszerkesztve, s azon ezéja van, hogy még a legidősebb serveket is a legrovidebb idő alatt egyforma helyzetbe hozza, és ép úgy nappal a legfárasztóbb munka, vagy sok járkálás mellett, mint szintén éjjel alvásnál is használható, anélkül, hogy a servből szennvedő hivatásában a legkevésbé is akadályozza lenne. Nagy haszonnal jár, ha éjjel át is a testen marad, miután ekkor kiválóan jó és kellemes nyomást eszközöl a szennvedő részekre.
Árak: egyszerű 6-7 frt; kettős 10-15 frt; gyermeknekkel fölöl olcsóbban.
Nagy raktár angol és francia acél servkötőkből, suspensoriumokból, szöve, gummiból, valamint szarvasbőrből is. A szarvasbőr és gumi suspensoriumoknak az a céljuk, hogy a terjedést megakadályozzák. — Méhfejekendők, légpárnák, ágyceték, hőnap-szám-ersények, övkészítők, gumi-barnisnyók és minden gumi-áru-cikk. — Sérvekötőknél megjelölendő, ha jobb, vagy ha bal felőli vagy kettős legyen-e, úgy szintén a derék bősége is.
Meredelméletek utánvétel postátartóval azonosít
csász. kir. kötelekésztő,
Politzer Mór
Budapest, Deák-Ferencz utca.

A FRANKLIN-TÁRSULAT magyar irodalmi intézet kiadásában Budapesten (egyetem-utca 4-ik szám) megjelent és minden könyvtárban kapható:

LÉVAY JÓZSEF
566
KÖLTEMÉNYEI.
A költő arcképével.
KÉT KÖTET.
Ára fűzve 3 frt 60 kr. diszkótésben 5 frt.

MÁRTHA.
REGÉNY.
Irtta
BENICZKYNÉ BAJZA LENKE.
Ára 1 frt 20 kr.

A LEGÚJABB HÁZI TITKÁR.
Első rész: **MAGYAR LEVELEZŐ.** Második rész: **MAGYAR ÖNÜGYVÉD**
Elméleti és gyakorlati vezérkönyv
vagyis elméleti tanácsadó a polgári közéletben leginkább előforduló jogügyletekben
GYAKORLATI UTMUTATÓ
az állampónél, államkormányzónál s a közigazgatási, pénzügyi és bírói hatóságoknál, ügyvédi sepegy és ügyvédi képviselet nélküli benyújtható mindennemű folyamodványok, kérvények, panaszok, feladványok és felelővessék, valamint a jogügyletekre vonatkozó magánokiratok fogalmazása és szerkesztése körüli eljárásról.
Több százra menő magyar és német szövegvé irománypéldával.
A középosztálybeli honpolgárok használatára.
Irtta
TÓTH LAJOS,
bítes ügyvéd, volt megyei tiszti főügyész.
Negyedik, egészen átírdolgozott s az időközben hatályba lépett újabb és legújabb, különösen a gárnasági és gondnokági ügyek rendezését s a kisebb polgári peres ügyekben való eljárásnak tárgyozó hazai törvények alapján kiegészíteti és jelentékenyen bővített kiadás.
Számos utbaigazító példákka ellátva s a posta- és táviradi szabályokkal és díjszabásokkal, úgy más közhasznú czikkekekkel megtöltve.
Szerkesztette
TÓTH LAJOS,
kős- és váltóügyvéd.
Nyolczadik, újból átírdolgozott s a legújabb hazai törvényekhez s rendeletekhez alkalmazott kiadás.
Ára fűzve 2 frt 60 kr. Vásonba kötve 3 forint.
Ára fűzve 3 frt 60 kr. Vásonba kötve 4 frt.

32-ik szám 1881.

BUDAPEST, AUGUSZTUS 7.

XXVIII. évfolyam.

TOLNAY LAJOS.

A MAGYAR közlekedési hálózat létesítése, különösen pedig fő vasuti vonalaink kiépítése bevégzett ténynek mondható. A gróf Széchenyi István programjában — mert hiszen ezen a téren is az ő halhatatlan lelke volt az utóór, — az 1836-ki híres vasuti törvényben fölsorolt vonalak úgy szólva teljesen ki vannak már építve. Hosszu és tanulságos e kiépítésnek története. A kezdetlegesség kora 1848 előtt, majd az abszolút uralom alatt az állami tervszerű építkezés, s aztán mindjárt reá a pénzügyi viszonyok nyomása alatt Ézsau örökségének eladása egy túl lencséért, ezzel csaknem egyidejűleg az országos magyar gazdasági egyesületben megszólaló magyar közvélemény szava, később az alkotmány visszaállítása után a gyors építkezés, a drága szédelgés, és napjaink műve végül: a kiegyenlítés, a kiegészítés.

Az a férfi, kinek arcképe most mutatjuk be, igen előkelő helyet foglal el a legutolsó korszak vasuti történetében. Mint egy alkalommal a mérnök- és építész-egylet lakomáján — mely egyesületnek megvan az az érdeme, hogy a közlekedésügy terén a magyarosodásnak bátor és határozott szószólója volt minden időben — egyszer neveztek, ő «a magyar vasuti király». A gondjaira bízott hálózat hossza ma közel 3000 kilométer, — tehát olyan, mely a európai legnagyobb hálózatok közt foglal helyet; e mellett épen e hálózat az, a mely hivatva van állami voltánál fogva is a közlekedési politikában a vezérszerepet játszani, s azon többé-kevésbé ellenséges fölfogást, a melyet a Bécsben székülő nagy közös vállalatok a magyar érdekekkel szemben elfoglalnak, ellensúlyozni. Szerencsétlenségre ez ellensúlyozásra még nem erős eléggé ma a magyar államvasut; e föladat sikeres megoldása felé azonban az utolsó években nagy horderejű lépések történtek, így a budapest-zimonyi vasut kiépítése, a buda-pécsi vasut létesítése, s a buda-győri vasut remélhető kiépítése. E vonalak által a magyar állami és a tarifa tekintetben magyar állami befolyás alatt álló hálózat ki fogja terjeszteni karjait Fiumétől Oderbergig, a másik irányban Tómostól és Belgrádtól Grácig és Bécsig. Csak ekkor lesz remélhető ama nagy célznak elérése, melyre évek óta oly kitartó buzgalommal törekednek e nemzet legjobbjai: egy önálló magyar nemzeti forgalmi politika létesítése. Hogy Tolnay Lajos ez irányban halad, s a helyzet ne-

hézségei dacára határozott sikereket képes már eddig is fölmutatni: az az ő legfőbb érdeme.
Tolnay Lajos 1837. május 31-én született Budapesten. Atyja, kit 10 éves korában vesztett el, a Koburg-urodalom ügyvédje volt. Ő tőle örökölte kitűnő előadási képességét, a melylyel még ama jeles szónoki erők közt is, a kik ez idő szerint a mérnök-egylet tagjai közt találhatók, föltűnik. Előadási képessége igen nagy mértékben hozzájárult pályája sikeréhez, sokszor a legnehezebb kérdésekben sikerülven az illető kes köröket saját nézeti részére megnyerni.

Mint tanuló az akkori budai polytechnikumot nem végezhette be teljes nyugodtsággal. 1857-ben besoroztatott mint végző technikus s mint őrmester vévén részt az olaszországi hadjáratban, a hidak fölvetésében volt alkalmá gyakorolni magát. Bizonynyal gyakran juthat eszébe uj pályáján, hol az állandó hidak hiányát annyiszor érzi, mily jó lenne az akkor fölvetett pompás hidak átptátláni ez ut-és hidszegény Magyarországra.
Kiszabadulván a katonai szolgálatból, s elvégezvén tanulmányait, mint magán mérnök keresett foglalkozást. E pályáját az akkor épü-

TOLNAY LAJOS.